

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA o.p.s.

Studijní program: N0413A050001 Ekonomika a management

Studijní obor/specializace: Specializace Mezinárodní podnikání a právo

Dědická smlouva

Diplomová práce

Bc. Michaela FEJFAROVÁ

Vedoucí práce: JUDr. Petr Frischmann, LL.M., Ph.D.

ŠKODA AUTO Vysoká škola

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Michaela Fejfarová**
Studijní program: Ekonomika a management
Specializace: Mezinárodní podnikání a právo

Název tématu: **Dědická smlouva**

Cíl: Cílem práce je zhodnocení praktické využitelnosti nového institutu českého dědického práva, který představuje dědická smlouva. Práce zkoumá využitelnost

a efektivitu tohoto nástroje pro dlouhodobé plánování a právní jistotu zejména v oblasti rodinného podnikání a vlastnických práv k nemovitostem. Práce se zabývá vývojem regulace dědění touto formou v evropském kontextu a identifikuje přednosti a rizika této formy pořízení pro případ smrti. Práce současně postuluje praktická doporučení využitelná zejména v podnikatelské praxi.

Rámcový obsah:

1. Dědická smlouva jako nový institut českého dědického práva
2. Vývoj dědického práva v ČR po roce 1989
3. Praktická využitelnost a efektivita dědické smlouvy
4. Výhody a rizika využití dědické smlouvy
5. Praktická doporučení pro využití dědické smlouvy v praxi

Rozsah práce: 55 – 65 stran

Seznam odborné literatury:

1. SVOBODA, J. – KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. 377 s. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.
2. KAREL, S. – ILONA, S. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, a.s., 2013. 152 s. ISBN 978-80-7201-931-1.
3. ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: SAGIT, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
4. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1479 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Kodex. ISBN 978-80-7478-630-3.
5. NESNÍDAL, J. *Občanský zákoník I.: zákon č. 89/2012 Sb. s komentářem*. 1. vyd. Český Těšín: Poradce, 2013. ISBN 978-80-7365-336-1.

Datum zadání diplomové práce: leden 2021

Termín odevzdání diplomové práce: leden 2022

L. S.

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

Bc. Michaela Fejfarová
Autorka práce

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

JUDr. Petr Frischmann, LL.M., Ph.D.
Vedoucí práce

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

prof. Ing. Stanislav Šaroch, Ph.D.
Garant studijní specializace

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

doc. Ing. Pavel Mertlík, CSc.
Rektor ŠAVŠ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval(a) samostatně a použité zdroje uvádím v seznamu literatury. Prohlašuji, že jsem se při vypracování řídil(a) vnitřním předpisem ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY o.p.s. (dále jen ŠAVŠ) směrnici OS.17.10 Vypracování závěrečné práce.

Jsem si vědom(a), že se na tuto závěrečnou práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, že se jedná ve smyslu § 60 o školní dílo a že podle § 35 odst. 3 je ŠAVŠ oprávněna mou práci využít k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna podle § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Beru na vědomí, že ŠAVŠ má právo na uzavření licenční smlouvy k této práci za obvyklých podmínek. Užiji-li tuto práci, nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, mám povinnost o této skutečnosti informovat ŠAVŠ. V takovém případě má ŠAVŠ právo ode mne požadovat příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to až do jejich skutečné výše.

V Mladé Boleslavi dne 31.12.2021

Děkuji JUDr. Petru Frischmannovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení závěrečné práce, poskytování rad a informačních podkladů. Ráda bych také poděkovala Notářské komoře České republiky za jejich ochotu při poskytnutí dat pro mou diplomovou práci. Dále bych chtěla také poděkovat své rodině, především mé mamce, která mi byla po celou dobu studia velkou oporou.

Obsah

Úvod.....	8
1 Historie dědického práva a jeho vývoj po roce 1989.....	10
1.1 Římské právo jako inspirační zdroj pro budoucí právní úpravu.....	10
1.2 Dědické právo v českých zemích od 10. do 16. století.....	11
1.3 Kodifikace moderního dědického práva	13
1.4 Vývoj dědického práva po roce 1989	16
1.5 Rekodifikace českého dědického práva	17
2 Dědická smlouva jako staronový institut českého dědického práva.....	20
2.1 Formální a obsahové náležitosti dědické smlouvy	21
2.1.1 Možnosti zrušení dědické smlouvy	24
2.1.2 Dědická smlouva uzavřená mezi manželi.....	25
2.2 Zákonná dědická posloupnost a nepominutelný dědic.....	25
2.3 Správa pozůstalosti.....	29
2.4 Dědické řízení	30
2.4.1 Účastníci dědického řízení.....	31
2.4.2 Průběh dědického řízení.....	32
2.4.3 Řízení o dědění obchodních podílů	33
3 Praktická využitelnost a efektivita dědické smlouvy.....	37
3.1 Využití dědické smlouvy v praxi v průběhu let od jejího znovuzavedení .	37
3.2 Rodinný závod jako forma rodinného podnikání	44
3.3 Rodinné podnikání a jeho význam pro českou ekonomiku.....	46
3.3.1 PETROF, spol. s r.o.....	49
3.3.2 Petr Hobža Snack a. s.	52
3.3.3 Mars, Incorporated.....	54
3.3.4 Dr. August Oetker KG.....	55
3.4 Zhodnocení efektivity dědické smlouvy v praxi	58
4 Výhody a rizika využití dědické smlouvy	61
4.1 Výhody dědické smlouvy.....	61
4.2 Rizika a nevýhody plynoucí z dědické smlouvy.....	62
5 Praktická doporučení pro využití dědické smlouvy v praxi.....	64
Závěr	65

Seznam literatury	67
Seznam obrázků a tabulek	71

Seznam použitých zkratk a symbolů

ABGB Všeobecný zákoník občanský pro německé dědičné země Rakouské monarchie

a. s. Akciová společnost

BGB Občanský zákoník Spolkové republiky Německo

HDP Hrubý domácí produkt

k. s. Komanditní společnost

NOZ Zákon č. 89/2012 Sb., (nový) občanský zákoník

s. r. o. Společnost s ručením omezeným

VN Vládní návrh

v. o. s. Veřejná obchodní společnost

ZGB Občanský zákoník Švýcarské konfederace

Úvod

Dědická smlouva je dědickým titulem, který byl do našeho právního řádu navrácen s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku a doplnil tak dědění dle zákonné dědické posloupnosti a dědění dle závěti.

Po smrti fyzické osoby tzv. zůstavitele, dochází k přechodu jeho práv a závazků na dědice. Zůstavitel má několik možností, jakým způsobem může svou pozůstalost vypořádat a zároveň stanovit, kdo po něm danou pozůstalost nabude, v jakém rozsahu a za jakých podmínek. Z důvodu větší volnosti při rozhodování o rozdělení pozůstalosti, může zůstavitel volit kromě klasického dědění dle zákona, mezi různými typy pořízení pro případ smrti. Mezi pořízení pro případ smrti patří závěť, dovětek a dědická smlouva.

A právě problematika týkající se dědické smlouvy, v souvislosti s jejím mimořádným významem pro oblast rodinného podnikání, je předmětem této práce. Hlavním cílem práce je zhodnocení praktické využitelnosti dědické smlouvy. Práce je rozdělena na dvě části.

V teoretické části této diplomové práce je popsána historie a vývoj dědického práva v průběhu let v souvislosti s různými změnami a rekonstrukcí českého dědického práva. Teoretická část se dále zabývá základním vymezením a představením tohoto pořízení pro případ smrti, kterým je dědická smlouva. Ačkoliv byla dědická smlouva navrácena do našeho dědického práva v roce 2014, v současné době je v praxi využívána minimálně, a to i přesto, že její základ spočívá v právní jistotě pro všechny zúčastněné, především tedy pro dědice, protože od dědické smlouvy není možné jednostranně odstoupit.

Empirická část práce je zaměřena na využití dědické smlouvy v praxi, na její efektivitu v rámci dlouhodobého plánování, a je zaměřena zejména na oblast právních jistot v oblasti rodinného podnikání. Problematika rodinného podnikání je v této diplomové práci popsána s ohledem na aktuálně řešenou problematiku generačního nástupnictví v „rodinných podnicích“. Důkazem daného vývoje jsou pro účely této diplomové práce zpracovaná data, získaná zejména od Notářské komory České republiky, za využití východisek získaných především z obsahu odborných článků, a také z publikovaných rozhovorů s advokáty či notáři, kteří se touto problematikou zabývají v praxi.

V závěru empirické části práce jsou představeny přednosti a rizika, která s sebou dědická smlouva přináší. Autorka se zaměřuje v závěru práce na význam a výhody dědické smlouvy v souvislosti s rodinným podnikáním. V samotném závěru práce autorka navrhuje doporučení pro využití dědické smlouvy v praxi.

1 Historie dědického práva a jeho vývoj po roce 1989

V této kapitole je popsána historie a vývoj dědického práva včetně rekonstrukce českého dědického práva. Dědické právo se na našem území vyvíjelo již ve starověku, od doby římské, a stalo se tak inspiračním zdrojem pro budoucí právní úpravu dědického práva.

1.1 Římské právo jako inspirační zdroj pro budoucí právní úpravu

Dědické právo se postupně vyvíjelo a oddělovalo, a to z práva rodinného. Za doby římské říše se nedalo uvažovat o institutu dědění, jelikož jeden rod měl veškerý majetek společný. Prvním náznakem přibližujícím se k právu dědickému bylo „*ercto non cito*“, které však zůstávalo svou povahou stále spíše součástí rodinného práva. Jednalo se o „dědictví dosud nerozdělené“, což znamená, že i po otcově smrti žili členové velkorodiny, kteří byli svobodní, společně v rodinném společenství, a to bez přesně vymezených podílů. Tedy, každý člen tohoto rodinného společenství měl právo libovolně nakládat s jakoukoli společnou věcí, a to stejným právem, jako ostatní členové. Podstatná změna přišla v 5. století př. n. l., kdy se členové společenství mohli začít domáhat pomocí žaloby toho, aby byla pozůstalost rozdělena podle dědických podílů, na které měli potencionálně nárok již v „*ercto non cito*“. Nyní tedy mohlo každé zůstavitelovo dítě, jež se po otcově smrti stalo „*sui iuris*“, tedy v podstatě nezaopatřené, tvořit dědický kmen, který byl rovnocenný všem ostatním a toto postavení měla také zůstavitelova manželka. Postupně však „*ercto non cito*“ upadalo a pozůstalí si tak začali rozdělovat otcův majetek okamžitě po jeho smrti, a to podle dědické soustavy, která se postupně vytvářela a byla zachycena již v Zákoně XII desek. V římském právu dědickém byl dědic nazýván „*heres*“, tedy zůstavitelův univerzální nástupce, který byl povolán ze zákona, nebo podle civilního práva závětí. Pokud žil tento nástupce v zůstavitelově společné domácnosti pod jeho přímou mocí, označován jako „*heres suus*“, poté nabýval pozůstalosti automaticky zůstavitelovou smrtí. V této době již bylo možné, aby dědic po zůstaviteli zdědil celou pozůstalost, nebo jen její část, podle vůle zůstavitele. Zůstavitel také mohl ustanovit např. i spoludědice, ať již ke stejným či odlišným podílům. Také mohlo dojít k tomu, že zůstavitel propustil svého otroka na svobodu a ustanovil jej dědicem. Již zmiňovaný „*suus heres*“ poté po smrti zůstavitele nastupoval na jeho místo, v tuto chvíli vznikla také tato myšlenka univerzální

sukcese, která ale pronikala nejdříve u intestátních dědiců, tedy u dědiců dle zákonné posloupnosti. Univerzální sukcese představuje převzetí všech práv a povinností právního předchůdce (Bartošek, 1995).

1.2 Dědické právo v českých zemích od 10. do 16. století

Z hlediska dalšího historického vývoje dědického práva na našem území je vhodné představit dědické právo z doby středověku a novověku a jeho principy, jelikož některé z nich přetrvávají dodnes. Za doby dědického práva zemského a městského bylo možné již několika způsoby nakládat s majetkem v případě smrti. Jako první bývá uváděna možnost jednání mezi živými s následnými účinky pro případ smrti, jednalo se o tzv. „donatio mores causa“. Další možností bylo předání či vzdání se majetku v případě smrti a poslední možností byla závěť, dále označována také jako kšaft či testament (Pobucký, 2010).

V období od 10. do 16. století patřilo mezi stěžejní oblasti práva především právo zemské, které nejvíce upravovalo právní postavení příslušníků šlechty, ale také svobodníků, tedy společenské vrstvy selského lidu v době středověku a novověku a jejich svobodné, zemsko-deskové statky, tzn. statky zapsané v deskách zemských. Právo zemské upravovalo dále také ústavní poměry ve státě či postavení a vztahy státních orgánů a vycházelo svým původním charakterem z práva zvykového. Dědické právo zemské se postupně vyvíjelo, ačkoliv vývoji z počátku bránilo odúmrtí právo panovníka, které spočívalo v tom, že panovník měl právo na majetek těch, kteří zemřeli a nezanechali po sobě žádné potomky či v případě, že jejich potomci neměli na dědictví žádný nárok. V rámci těchto případů docházelo k přechodu nedílu, tedy majetku, který neměl již žádného vlastníka, na panovníka. Mezi základní dokumenty, ze kterých zemské právo dědické vychází patří tzv. Statuta Konrádova z roku 1189. Tento dokument potvrzuje dědický nárok nejbližších příbuzných. Určení dědictví lze nalézt v článku 18 Statut Konrádových, který říká, že dědicem je dle zemského práva syn, a v případě neexistence syna, poté dcera. Pokud by došlo k případu, že by nebyly v rodině děti, dědicem by se stal nejbližší příbuzný a přednost by v tomto případě měli muži. Druhým významným dokumentem této doby pro oblast dědického práva jsou tzv. inaugurační diplomy krále Jana Lucemburského, které byly vydány v letech 1310 a 1311. V těchto diplomech jsou rozšířena dědická práva na širší okruh

příbuzenstva, došlo tedy k rozšíření dědiců až do čtvrtého stupně příbuzenství, i nadále zde platila přednost mužů před ženami. Další podstatné dokumenty měly podobu tzv. privilegií, jednalo se o tzv. privilegium Vladislava Jagellonského z roku 1497, které bylo vydáno pro Čechy. Pro území Moravy bylo vydáno privilegium Rudolfa II. z roku 1587. V rámci těchto institutů již bylo umožněno svobodně pořizovat pro případ smrti. Od této doby je tedy dědicem ten, jenž byl určen jako dědic právoplatný. Pouze za předpokladu neexistence uvedených dědiců, a nesjednání žádného pořízení ještě za života ani žádného pořízení pro případ smrti, se stal dědicem nejbližší příbuzný, stále s předností mužů. Pokud neexistoval žádný dědic bylo uplatněno právo odúmrtí a dědictví připadlo panovníkovi. Svobodně pořizovat o movitém majetku je umožněno šlechtě v zemském právu od 15. století. Aby bylo možné pořídit závětí o nemovitém majetku, bylo třeba získat povolení panovníka. V této době měla závět' písemnou formu a v Čechách ji bylo nutné uzavřít za přítomnosti dvou až tří osob, na Moravě za přítomnosti až šesti osob. Závět' nemusela být tímto způsobem uzavřena za předpokladu, že byla vložena do zemských desek, v takovém případě již nebylo žádných svědků zapotřebí. Závět' mohla mít také ústní formu, ale pouze pokud se týkala movitého majetku. Závět' bylo možné pořídit za podmínky, že se bude jednat o osobu šlechtického původu, osobně svobodnou, která bude zletilá, přičetná a bude to osoba se zachovalou ctí (Pobucký, 2010).

Městské právo fungovalo na principu, že každé město získávalo autonomii prostřednictvím městského privilegia, které mu bylo uděleno jeho zakladatelem. Městské právo bylo poměrně rozsáhlé a zahrnovalo různá oprávnění a svobody nejen vůči pánovi a okolí, ale také vůči určení zřízení městské vlády apod. Zahrnovalo také další druhy práv, jako např. právo trestní, rodinné či dědické. Právo dědické se v rámci městského práva lišilo v různých aspektech město od města. Později, v 16. století, se již tato nejednota prostřednictvím kodifikace městského práva postupně vytrácí. Odlišnosti lze spatřit na příkladu jihoněmeckého práva, které při dědění zvýhodňovalo tzv. descendenty, kdy se jednalo o děti zůstavitele a jejich potomky. V právu severoněmeckém byli naopak zvýhodňováni tzv. ascendenti, tedy rodiče zůstavitele, jeho sourozenci a jejich potomci. Oproti právu zemskému dochází v městském právu k postupnému odbourávání přednosti mužských potomků před ženskými a již v 15. století dochází

k rovnoprávnosti. Právo městské Království českého obsahuje přesná pravidla dědění, dále formy závěti, a také možnosti, které vylučují dědění. Závěť může mít formu písemnou i ústní, kdy v případě ústní je nutné zajistit svědectví důvěryhodných osob. Svědectví tak nemohly podávat osoby, které byly nedospělé, ale také ženy, domácí čeleď, dále hluší, duševně choří, nepoctiví a nebylo to umožněno ani duchovním. Určitá omezení v případě závěti se týkala také osob, které byly němé nebo hluché, jelikož tyto osoby mohly zřídit závěť pouze v případě, že uměly psát. Již v této době platilo, že přednost v platnosti měla závěť, která byla sepsána později. Za doby městského dědického práva bylo možné využít institutu vydědění dětí, a to na základě 14 různých důvodů v rámci nichž mohlo dojít k vydědění. Problematika městského dědického práva naznačuje, že je městské dědické právo oproti dědickému právu zemskému mnohem podrobnější a propracovanější, jelikož je také velmi silně ovlivněno právem římským (Pobucký, 2010).

1.3 Kodifikace moderního dědického práva

Jak uvádí Schelleová a Schelle: „*Za počátek vývoje moderního dědického práva lze považovat vydání rakouského Obecného zákoníku občanského z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – ve zkratce ABGB), který platil na našem území od 1. ledna 1812 do 31. prosince 1950*“ (Schelleová, Schelle, 2012, str. 22). Právě tento, na svou dobu velmi dobře uchopený, rakouský občanský zákoník se stal stěžejním zdrojem inspirace pro autory zákona č. 89/2012 Sb., známého jako nový občanský zákoník (dále jen NOZ) a to zejména při formulování příslušných ustanovení v rámci dědického práva. Oblast dědického práva byla v ABGB upravena v jednotlivých hlavách 8–16, což značí velmi podrobnou úpravu dědického práva (Schelleová, Schelle, 2012).

Pro účely této práce, je na tomto místě důležité zmínit, že ABGB znal i *institut dědické smlouvy*, ten však mohl být realizován pouze mezi manžely. ABGB rozeznával další dva klasické způsoby dědění, a sice dědění ze závěti a dědění ze zákona.

Dle Schelleové a Schelleho (2012) jednotlivé hlavy ABGB obsahovaly následující úpravu dědického práva:

- Hlava osmá – obecná definice dědického práva a dědictví

- Hlava devátá – testamentární úprava
- Hlava desátá – náhradní dědicové a svěřenství
- Hlava jedenáctá – podmínky odkazu
- Hlava dvanáctá – příkaz, výjimka; zrušení závěti, dovětku
- Hlava třináctá – omezení zákonné dědické posloupnosti
- Hlava čtrnáctá – povinný díl, nepominutelní dědicové
- Hlava patnáctá – dědické právo a projednání u soudu
- Hlava šestnáctá – společenství vlastnictví, jiná věcná práva

V ABGB byla dědická způsobilost upravena tak, že dědit majetek mohly osoby, které měly dle zákona právo nabývat majetek. Jednalo se tedy o osoby právnické i fyzické. Dědickou způsobilost měly také duchovní korporace, tedy např. církve či duchovní řády. Za nezpůsobilého dědice označoval ABGB toho, kdo se proti zůstaviteli dopustil nějakého zločinu či toho, kdo se dopustil cizoložství nebo krvesmilství. V případě, že závěť nebyla sepsána, nebo nějakým způsobem nebyly splněny podmínky pro uznání závěti, pak nastala zákonná dědická posloupnost. ABGB rozlišoval dva druhy intestátní posloupnosti a sice obecnou nebo posloupnost zvláštní. Tento občanský zákoník upravoval čtyři dědické třídy. V první třídě byli zařazeni zůstavitelovi děti a jejich potomci. Ve druhé třídě byli zařazeni zůstavitelovi rodiče a jejich potomci, tedy sourozenci zůstavitele. Do třetí třídy patřily zůstavitelovi dědové a báby a také jejich potomci. V případě, že již nežil nikdo z třetí třídy, pak poslední dědická třída patřila zůstavitelovým prarodičům. ABGB považoval za nepominutelné dědice nejen zůstavitelovy děti, ale také jeho rodiče. V té době značil pojem děti také vnuky a pravnuky. Pojem rodiče značil i prarodiče, jednalo se o tzv. ascendenty a descendenty. Nejzásadnější rozdíl mezi ascendenty a descendenty se vyznačoval ve vztahu k velikosti zákonného podílu, který jim náležel. Každé dítě zůstavitele zdědilo polovinu toho, co by mu jinak připadlo dle intestátní posloupnosti. Rodičům zůstavitele náležela třetina jejich případného zákonného podílu. Dle ABGB docházelo k nabytí dědictví prostřednictvím tzv. ležící pozůstalosti, tedy majetkem zanechaným zůstavitelem. Institut vydědění byl v ABGB upraven tak, že dítě mohlo být vyděděno v tom případě, odpadlo-li od křesťanství nebo bylo-li odsouzeno pro zločin buď k trestu doživotního nebo k trestu dvacetiletého žaláře. Dále také v případě, nechalo-li zůstavitele v nouzi a bez pomoci či vedlo-li trvale život, který se přičil veřejné

mravnosti. Z obdobných důvodů mohl zůstavitel vydědit také své rodiče (Schelleová, Schelle, 2012).

ABGB byl v průběhu let několikrát novelizován a první novely byly přijaty po roce 1848. Na českém území byl platný až do 31. prosince 1950, kdy byl posléze nahrazen tzv. středním občanským zákoníkem. Poměrně podstatný zásah v této době zaznamenala úprava dědického práva. Nová právní úprava převzala některé základní principy, jako např. principy dědění podle zákona. Dle zákona č. 141/1950 Sb. byla nově převzata zásada, ve které se jedná o nabývání dědictví dnem úmrtí zůstavitele. Dále byla zrušena možnost smluvního zřeknutí se dědictví, byly omezeny formy závěti a poměrně značnou změnou bylo zrušení institutu vydědění. Tento institut byl poté obnoven zákonem až v dubnu 1983. V původní podobě občanského zákoníku z roku 1964 bylo věnováno dědickému právu pouze strohých 28 paragrafů (Schelleová, Schelle, 2012).

Dědická smlouva byla využita např. již v roce 1967 v německé praxi, kdy osobou přijímající pozici dědice byla právnická osoba. S touto skutečností se osobně setkal profesor Hajn, který tento příběh popsal v notářském časopise *Ad Notam* v článku „Dědická smlouva jako soulad dvou vůlí“. Z obecného hlediska je podstatou dědické smlouvy, mimo jiné, možnost vyjednání konkrétních podmínek, za kterých zůstavitel poskytne svůj majetek, či část svého majetku, dědici. Konkrétní případ z německé smluvní praxe se týká poskytnutí dědictví ve prospěch právnické osoby, kdy v roli zůstavitele figuruje vévoda Luitpold in Bayern, příslušník šlechtického rodu Wittelsbachů. Vévoda byl bezdětným jediným vlastníkem zámku Ringberg v bavorských Alpách, který postavil jako svůj budoucí památník. V pokročilém věku se zabýval myšlenkou, jak zajistit důstojnou budoucnost svému zámku. Usiloval získat pro zámek státní statut historické památky, bavorské úřady však jeho žádost zamítly. Pátral tedy po dalších způsobech a volil mezi dvěma zájemci o zámek. Prvním možným dědicem celoněmecká organizace obchodních svazů ochotná zámek odkoupit. Druhým zájemcem byla Společnost Maxe Plancka, jejíž právní, techničtí a ekonomičtí poradci posuzovali, zda a za jakých podmínek by bylo možné splnit vévodovo přání organizovat v zámku odborná setkávání společnosti. Po probíhajících jednáních bylo rozhodnuto, že společnost obdrží dědictví či dar za podmínky, že vévoda Luitpold dá společnosti k dispozici kromě zámku také finanční

prostředky formou cenných papírů, z jejichž výnosu bude investováno do provozních nákladů zámku. Jak uvádí profesor Hajn, „v tomto duchu byla v roce 1967 uzavřena smlouva a zámek Ringberg pak v roce 1973, po smrti vévody Luitpolda, připadl Společnosti Maxe Plancka. Ta pokračovala v úpravách zámku, aniž změnila jeho vzhled. Když po čase získala větší sponzorský dar od jubilující pojišťovny, nechala instalovat moderní tepelná a sanitární zařízení. Vytvořila tak podmínky pro odborná jednání ve shodě s klasickou myšlenkou: *Primum vivere deinde philosophari – Nejdříve žít, potom filozofovat*“ (Hajn, 2019, str. 52). Autorka této práce se domnívá, že výše uvedený příběh o včasném uzavření smlouvy o dědictví je příběhem efektivního a praktického využití institutu dědické smlouvy v praxi. Prostřednictvím smlouvy o dědictví došlo zásluhou detailních podmínek, uvedených ve smlouvě, k naplnění přání zůstavitele a zároveň k uspokojení dědice.

1.4 Vývoj dědického práva po roce 1989

V listopadu roku 1989 došlo k významné změně politického systému zejména v zemích tzv. východního bloku a demokratičnosti systému.

Jak uvádí obecná část aktualizované důvodové zprávy k NOZ, na základě těchto událostí, které vedly ke změně společenských, hospodářských a politických podmínek, byl platný občanský zákoník zcela nevyhovující pro nové poměry na českém území. Z osmi částí tehdejšího občanského zákoníku byly poměrně použitelné pouze tři části, které by však bylo třeba podstatně upravit. V této situaci bylo potřeba přistoupit k nouzovému překlenutí mezi nevyhovující platnou právní úpravou a budoucí novou právní úpravou. Toto překlenutí znamenalo urychlenou a obsáhlou novelizaci a snahu o provizorní vyřešení nedostatků až do doby celkové rekodifikace občanského práva. Řešením této situace mělo být přijetí novely v podobě zákona č. 509/1991 Sb. Přestože tato novelizace byla původně považována za změnu koncepční, přispěla spíše k zachování dosavadní koncepce občanského práva. Zákon č. 509/1991 Sb. byl v platnosti od 1. ledna 1992 do 31. prosince 2013. Zásadní změny se týkaly dědického práva, kdy došlo např. ke změně v dědění dle zákonných dědických skupin (§ 475, odst. 2), kdy po sourozencích zůstavitele, kteří nedědí, nově mohli dědit stejným dílem jejich děti. V § 475a byla rozšířena zákonná dědická posloupnost o čtvrtou dědickou skupinu, kdy v případě, že ve třetí skupině nedědil žádný dědic, nabývali jeho dědický podíl

stejným dílem prarodiče zůstavitele, pokud nedělili prarodiče, poté dědili stejným dílem jejich děti. Změny se týkaly také závěti a jejích forem (§ 476, odst. 1 a 2), závěť tak mohla být sepsána vlastní rukou nebo musela být zřízena v jiné písemné formě, a to za účasti svědků či formou notářského zápisu.

1.5 Rekodifikace českého dědického práva

Úprava dědického práva byla vlivem poslední rekodifikace změněna nejvýrazněji, změny spočívaly nejen ve formě, ale také v obsahu.

Hlavní inspirační zdroje pro novou právní úpravu pro notářský časopis Ad Notam v roce 2016 popsali autoři Martina Daduová, asistentka soudce na Nejvyšším soudu České republiky v Brně a Ondřej Horák působící na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Hlavním inspiračním zdrojem pro novou úpravu dědického práva byl nejen vládní návrh občanského zákoníku, pocházející z roku 1937, modernizující tehdejší zákoník ABGB z roku 1811, ale inspirací se staly také zahraniční právní úpravy. V případě dědické smlouvy se jednalo např. o inspiraci švýcarskou právní úpravou, u tzv. privilegovaných závětí pak např. německou či italskou právní úpravou. V rámci nové právní úpravy dědického práva tvůrcům bylo předlohou právo římské, a to zejména v institutu odkazu. Nelze opomenout také návaznost nové právní úpravy na úpravu předchozí, konkrétně na občanský zákoník z roku 1964 (Daduová, Horák, 2016).

Největší míru inspirace měly přinést názory právní vědy, a poté zahraniční zákoníky, a to v podobě německého BGB a švýcarského ZGB (Daduová, Horák, 2016). Pro notářský časopis Ad Notam v roce 2016 popsali autoři Martina Daduová a Ondřej Horák inspiraci dědického práva následovně: „*Pro oblast dědického práva byly v důvodové zprávě zmíněny pouze dvě inspirace cizími úpravami: 1) § 577 VN/37 se vrátil k římskoprávní zásadě exheredatus partem facit ad minuendam, podle níž podíl vyděděného působí zmenšení povinného dílu ostatních dědiců (obdobně § 1645 NOZ), zatímco podle ABGB (§ 767) se při výpočtu povinného dílu k podílu vyděděného nepřihlíželo; a 2) v § 635 VN/37 se zvažovalo bližší určení práv a povinností vykonavatele poslední vůle podle vzoru německého nebo*

švýcarského zákoníku, nakonec k tomu však nedošlo“ (Daduová, Horák, 2016, str. 10).

K rekodifikaci českého dědického práva došlo v souvislosti s přijetím NOZ Parlamentem ČR, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 89/2012. NOZ vstoupil v platnost 22. března 2012 a účinnosti nabyl 1. ledna 2014, kdy nahradil předchozí občanský zákoník, který byl platný od roku 1964. V souvislosti s rozsáhlou rekodifikací dědického práva došlo také k znovuoobnovení institutu dědické smlouvy. Dědická smlouva byla zakotvena v českém právním systému do roku 1950, poté byla z občanského zákoníku vyřazena. Dědická smlouva tak byla navrácena do českého dědického práva s příchodem NOZ, z výše uvedeného důvodu ji lze nazvat staronovým institutem českého dědického práva.

Dle důvodové zprávy k § 1475 NOZ se nová úprava dědického práva velmi výrazně podobá dosavadní úpravě, alespoň co se zásad právní úpravy týče, ze kterých mnohdy stále vychází. Na první pohled je však viditelné, že poměrně značně vzrostlo množství ustanovení o dědickém právu. V průběhu různých kodifikací z 50. a 60. let minulého století docházelo k výrazné redukci právní úpravy dědění z důvodu nadbytečnosti, jelikož pro předchozí společenské zřízení se zdála být tato problematika, v podobě přechodu větších majetkových podstat, dosti nezajímavou, až nepotřebnou. Předchozí právní úprava dědického práva tak byla ovlivněna tendencemi totalitního zákonodárství. Nová právní úprava převzala některé základní zásady práva dědického. Jednou z předních zásad dědického práva je zásada zachování hodnot pro budoucnost v rámci solidarity lidí, ale také dosahování cílů v rámci více generací. Moderní doba je již důsledněji nakloněna této zásadě, a to především v souvislosti s předměty duševního vlastnictví, a také v souvislosti s jinými předměty, které nemají hmotnou podstatu. Důvodová zpráva k § 1475 NOZ uvádí následující: *„Posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. z. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1475 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např.*

i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována“ (Důvodová zpráva k § 1475 NOZ).

Druhou základní zásadou je pravidlo týkající se přechodu majetku na jednotlivce. Jedná se o tzv. koncepci individualistického dědického práva. Tento princip u nás zůstal zachován s ohledem na skutečnost, že člověk si je vědom toho, že jeho majetek v rámci dědictví připadne osobám blízkým zůstaviteli a tím bude podpořena jeho starost o vlastní majetek a zároveň péče o jeho rodinu. Obě tyto zásady dědického práva jsou vzájemně promítnuty i do dalších ustanovení v rámci nové úpravy a patří k nim také ostatní zásady, jako např. zásada rovnosti či univerzální sukcese (Důvodová zpráva k § 1475 NOZ).

Největší změnu v českém dědickém právu přineslo znovuzavedení institutu dědické smlouvy. Právě dědická smlouva dává zůstaviteli jistotu, že s ním potenciální dědic dobrovolně uzavře tuto smlouvu ještě za jeho života a přijme tak jeho dědictví. Další změna spočívala v tom, že závěť nyní může obsahovat podmínky, za kterých dědictví potenciální dědic nabude nebo při jejich nesplnění o dědictví přijde. Také došlo k poměrnému rozšíření okruhu dědiců, jelikož nově mohou dědit také prarodiče zemřelého, či jeho bratranci a sestřenice.

Jak vyplývá z důvodové zprávy k NOZ a ostatních zdrojů, dědické právo se dočkalo rozsáhlé rekodifikace, která byla nutná k tomu, aby společnost opět mohla na základě své svobodné vůle rozhodovat o svém majetku a o tom, jak s ním bude naloženo po smrti dle nejlepšího uvážení.

2 Dědická smlouva jako staronový institut českého dědického práva

Dědická smlouva je významným dědickým institutem nejen při řešení otázky uspořádání dědictví v rámci rodiny a rodinných vztahů, ale také pro rodinné podnikání a problematiku majetkových práv k nemovitostem. V rámci rodinného nástupnictví může dědická smlouva zajistit, zejména rodinnému závodu, kontinuitu a zachování rodinné tradice, a dále umožňuje předání obchodních podílů v rámci rodiny z generace na generaci.

Jednou z možných forem rodinného podnikání, je již výše zmíněný institut rodinného závodu, jehož definice je upravena v NOZ následovně: *„Za rodinný se považuje závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu“* (§ 700 NOZ, odst. 1).

Další formou rodinného podnikání je „podnik fyzické osoby“ na základě živnostenského oprávnění. Podnikatel je definován v NOZ následovně: *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele“* (§ 420 NOZ, odst. 1).

„Obchodní podnik“ je upraven v NOZ jako obchodní závod takto: *„Obchodní závod (dále jen "závod") je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu“* (§ 502 NOZ).

Podnikat lze také v rámci obchodních korporací, které jsou upraveny v zákoně č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále jen ZOK). V ZOK je zakotven zvláštní režim pro každou obchodní společnost, který se týká dědění podílu, nejsou tedy stanovena obecně platná pravidla, která by upravovala přechod podílu a byla uplatňována ve všech obchodních společnostech.

ZOK upravuje přechod podílu v obchodních korporacích následovně: *„Smrtí nebo zánikem společníka přechází jeho podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce, ledaže společenská smlouva přechod zakáže nebo omezí.*

Zákaz nebo omezení přechodu podílu v akciové společnosti a v bytovém družstvu se zakazuje“ (§ 42 ZOK, odst. 1). Problematika dědění obchodních podílů je podrobněji popsána v závěru teoretické části této práce, konkrétně v podkapitole 2.4 Řízení o dědění obchodních podílů.

Dědické právo, do kterého dědická smlouva přísluší, je upraveno v České republice v třetí části NOZ, která se zabývá absolutním majetkovým právem. Definice dědické smlouvy je upravena v NOZ následovně:

„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá“ (§1582 NOZ, odst. 1).

V NOZ jsou dědické tituly upraveny takto:

„Dědí se na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona. Tyto důvody mohou působit i vedle sebe“ (§ 1476 NOZ).

Jak dovozuje Důvodová zpráva k § 1476 NOZ posloupnost dědických titulů je v NOZ stanovena dle jejich právní síly. Dědická smlouva tedy představuje jeden z dědických titulů, z nichž dědickou smlouvu je nepochybně možné považovat z hlediska právní síly za ten nejsilnější.

2.1 Formální a obsahové náležitosti dědické smlouvy

V případě dědické smlouvy je důležité neopomenout, že se jedná o smlouvu, a proto se na dědickou smlouvu uplatňují obecná ustanovení o závazcích, a to především o závazcích smluvních. Pro uzavření platné dědické smlouvy musí být splněny určité zákonné podmínky.

Dědická smlouva se řídí NOZ, který vyžaduje, aby dědická smlouva měla formu veřejné listiny, proto je dědická smlouva sepsávána formou notářského zápisu. V případě, že by dědická smlouva nebyla sepsána formou veřejné listiny, byla by chápána jako závěť. Dědickou smlouvu může se zůstavitelem uzavřít a závazek z ní přijmout jak osoba fyzická, tak osoba právnická. V případě fyzických osob může být dědická smlouva uzavřena pouze za podmínky, že je osoba plně svéprávná a zletilá (Svoboda, Klička, 2014).

Dědická smlouva musí být uzavřena smluvními stranami, a to výhradně osobním jednáním. Pro uzavření dědické smlouvy je nutné, aby se k notáři osobně dostavil nejen zůstavitel, ale také druhá smluvní strana. Podmínka osobního jednání platí také pro změny závazků, které plynou z uzavřené dědické smlouvy. U sepsané dědické smlouvy je poté notářem, pro případ smrti zůstavitele, zajištěn zápis dědické smlouvy do Evidence právních jednání, která je vedena Notářskou komorou České republiky.

Z uvedeného vyplývá, že v případě dědické smlouvy se jedná o dvoustranné nebo vícestranné právní jednání, a tedy o důležitou odlišnost oproti závěti, která je jednostranným právním jednáním. Dědická smlouva je tedy na rozdíl od závěti jednostranně nezrušitelná. To je spolu s právní jistotou, kterou s sebou dědická smlouva nese, její jednoznačnou výhodou. Dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny notářským zápisem, což zůstaviteli a dědici přináší jistotu, že v případě smrti zůstavitele bude pozůstalost řádně vypořádána. Nevýhodnost závětí, které jsou sepsány bez přítomnosti notáře spočívá např. v tom, že pokud není závěť sepsána vlastní rukou, je vždy vyžadována přítomnost dvou svědků. Tyto závěti obvykle bývají úspěšně napadány po smrti zůstavitele v případech, kdy se neúspěšní potenciální dědicové rozhodnou zpochybnit svéprávnost zůstavitele v době, kdy závěť sepsával.

Maximální možný rozsah pozůstalosti v dědické smlouvě je upraven v NOZ následovně:

„(1) Dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle. Chce-li zůstavitel zanechat smluvnímu dědici i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí.

(2) Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může pořídit dědickou smlouvou jen o majetku, o němž je způsobilý pořídit závěti. Z tohoto majetku se počítá čtvrtina vyhrazená pořízení podle jeho zvlášť projevené vůle“
(§ 1585 NOZ, odst. 1 a 2).

V obsahu dědické smlouvy lze dohledat např. různé podmínky, příkazy, nebo např. doložení času, jedná se o tzv. vedlejší doložky. Dědickou smlouvou lze také vyloučit, aby měl smluvní dědic možnost odmítnout dědictví, musí to však být výslovně ujednáno v dědické smlouvě (Svoboda, Klička, 2014).

Zůstavitel má také možnost prostřednictvím dědické smlouvy převést svůj majetek na smluvního dědice ještě za svého života, a to dle NOZ následovně:

„(1) Dohodnou-li se strany, že zůstavitel převede na smluvního dědice majetek již za svého života, může být tento majetek sepsán ve formě veřejné listiny. V takovém případě, nepřevede-li zůstavitel všechny svůj majetek, anebo získá-li po převodu další majetek, se dědická smlouva vztahuje jen na majetek takto sepsaný, ledaže bylo ujednáno něco jiného.

(2) Uskutečnilo-li se odevzdání ještě za života, přecházejí práva a povinnosti z dědické smlouvy na dědice smluvního dědice, ledaže bylo ujednáno něco jiného“ (§ 1589 NOZ, odst. 1 a 2).

Dědictví se lze prostřednictvím dědické smlouvy zřeknout v případě, kdy se v rámci dohody zákonní či nepominutelní dědici zřeknou dědictví, a kdy následně dané dědictví nabude smlouvou určený dědic. Zajímavostí je, že dědic, který je povolán dědickou smlouvou nemusí být smluvní stranou, jelikož jak již bylo v této práci zmíněno, dědickou smlouvu lze uzavřít ve prospěch třetí osoby (Novotný, Novotná, 2017).

Neplatnost dědické smlouvy je upravena v NOZ následovně:

„Dědická smlouva neplatná pro nedostatek formy nebo neplatná pro nesplnění podmínek v § 1584 a 1585 nebo proto, že nevyhovuje ustanovením o smlouvách podle části čtvrté tohoto zákona, může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti“ (§ 1591 NOZ).

Dle Svobody a Kličky: *„Je třeba vzít v úvahu, že dědická smlouva je smlouvou odvážnou a jako k takové je třeba k této smlouvě i přistupovat při formulování jejího konkrétního obsahu, aby co nejvíce vyhověla požadavkům obou smluvních stran“* (Svoboda, Klička, 2014, str. 88).

2.1.1 Možnosti zrušení dědické smlouvy

Dědickou smlouvu lze s konečnou platností také zrušit nebo změnit. Existuje hned několik možností, jak lze dědickou smlouvu zrušit. Svoboda a Klička (2014) uvádějí tyto možnosti:

- a) zrušení dědické smlouvy závětí
- b) zrušení dědické smlouvy dohodou smluvních stran
- c) zrušení dědické smlouvy dle obecných ustanovení o závazcích

První z výše uvedených možností zrušení dědické smlouvy je zrušení prostřednictvím závěti. Dědická smlouva je vnímána jako smlouva odvázná, ze které nelze, z podstaty věci, předpovědět nároky z ní vyplývající, je však třeba chránit smluvního dědice před bezdůvodným zkracováním jeho dědického práva zůstavitelem. Dědická smlouva je pro zůstavitele závazná a zůstavitel nemá možnost dědickou smlouvu bez souhlasu ostatních smluvních stran zrušit žádným dalším pořízením pro případ smrti. Pokud však dojde k situaci, kdy se zůstavitel rozhodne pořídit pro případ smrti takovým způsobem, že je to neslučitelné s dědickou smlouvou, poté má smluvní dědic právo na dovolání se neúčinnosti takových právních jednání. Dědickou smlouvou se ruší závěti dříve sepsané, pokud nějakým způsobem nemohou obstát vedle dědické smlouvy, toto pravidlo však nelze uplatnit opačně. Dědickou smlouvu tak zůstavitel může zrušit závětí pouze za předpokladu, že smluvní dědic bude se zrušením povinností vyplývajících z dědické smlouvy souhlasit. Tento souhlas smluvního dědice musí být opět učiněn pouze formou notářského zápisu. Dědickou smlouvu lze zrušit právním jednáním, tedy po dohodě smluvních stran, kdy dojde ke zrušení dědické smlouvy či nahrazení novou dědickou smlouvou. Ať již bude dědická smlouva zrušena nebo nahrazena, musí to být provedeno formou notářského zápisu (Svoboda, Klička, 2014).

Dědickou smlouvu lze zrušit také dle obecných ustanovení o závazcích, kdy mohou dle Svobody a Kličky (2014) nastat např. následující důvody, vedoucí ke zrušení dědické smlouvy:

- vyrovnání dědictví již za života zůstavitele (potenciální předmět dědění smluvní dědic nabude již za života zůstavitele)
- nemožnost plnění (smluvní dědic by nemohl z dané pozůstalosti nabýt to, k čemu se zůstavitel zavázal)

- smrt smluvního dědice či odkazovníka
- odstoupení od smlouvy (zákonné důvody; důvody stanovené ve smlouvě)
- výpověď (zavázání se smluvního dědice k opětujícímu plnění, které by nebylo plněno)

2.1.2 Dědická smlouva uzavřená mezi manželi

Dědickou smlouvu mezi sebou vzájemně mohou uzavřít také manželé. V NOZ toto upravuje zvláštní ustanovení následovně:

„(1) Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem.

(2) Takovou smlouvu mohou pro případ vzniku manželství uzavřít i snoubenci, ale smlouva se stane účinnou až vznikem manželství“ (§ 1592 NOZ, odst. 1 a 2).

Dědickou smlouvu v souvislosti s rozvodem manželství upravuje NOZ tímto způsobem:

„(1) Rozvodem manželství se neruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže dědická smlouva určí něco jiného. Po rozvodu manželství se každá strana může domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Soud návrhu nevyhoví, směřuje-li proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil.

(2) Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů“ (§ 1593 NOZ, odst. 1 a 2).

2.2 Zákonná dědická posloupnost a nepominutelný dědic

Kdo se stane dědicem, může určit zůstavitel prostřednictvím závěti, či dědické smlouvy, nebo to určí zákon. Dle zákona je rozlišováno šest různých tříd dědiců, které jsou rozřazeny podle toho, jaký mají nárok na dědictví. NOZ uvádí, že kdo je uveden v závěti jako závětní dědic nebo v dědické smlouvě jako smluvní dědic, ten se stává dědicem a má přednost před dědicem dle zákonné dědické posloupnosti, to ale neplatí v případě, že je uveden pouze jako odkazovník. Není možné však vyloučit nepominutelného dědice, pokud tedy nebyl vyděděn (nkcr.cz, 2017).

V případě, že neexistuje žádný dědic, majetek zemřelého po jeho smrti připadne státu. Tato skutečnost je označována jako odúmrtí a je upravena v NOZ následovně:

„(1) Nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout dědictví, ani právo na odkaz podle § 1594 odst. 1 věty třetí.

(2) Vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu“ (§ 1634 NOZ, odst. 1 a 2).

V rámci odúmrti může státu připadnout také podíl v obchodní korporaci. K této skutečnosti uvedl Svoboda a Klička následující:

„Již podle dřívější právní úpravy judikatura vyšších soudů dovodila, že stát může odúmrtí nabýt jak podíl v obchodní společnosti, tak i družstevní podíl (podle dřívějších předpisů členská práva a povinnosti zemřelého člena bytového družstva) v družstvu – stát se stává členem družstva, aniž by musel požádat družstvo o členství, a na stát bez dalšího přechází (kromě členství) též nájem družstevního bytu“ (Svoboda a Klička, 2014, str. 151).

Chalupa, Reiterman, Muzikář (2017) uvádějí následující dva případy, ve kterých nastupuje zákonná dědická posloupnost:

1. neexistence závěti ani dědické smlouvy (předmětem dědění ze zákona je veškerý majetek)
2. existence závěti nebo dědické smlouvy pouze o části majetku

Pro dědickou smlouvu je podstatná pouze první dědická třída, a to z toho důvodu, že se jedná o zůstavitelovi „nejbližší“. První třída dědiců představuje stejný díl pozůstalosti pro děti zůstavitele a jeho manžela/manželku. V případě, že některé z dětí nedědí, jeho podíl bude převeden na jeho potomky, tedy vnoučata či pravnoučata zůstavitele (nkcr.cz, 2017).

První třída dědiců je v NOZ upravena následovně:

„(1) V první třídě dědiců dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel, každý z nich stejným dílem.

(2) Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti; totéž platí o vzdálenějších potomcích téhož předka“ (§ 1635 NOZ, odst. 1 a 2).

V první třídě dědiců platí tzv. pravidlo „nabývání dědictví podle kmenů“, což znamená, že děti potomka, který nedědí, ho tak nahrazují, reprezentují a nabývají společně jeho dědický podíl. V důsledku tohoto pravidla tedy dochází k situaci, kdy v podstatě „donekonečna“ probíhá reprezentace potomků zůstavitele v rámci první dědické třídy. Je však důležité zmínit, že tento princip reprezentace není platný v případě manžela/manželky, resp. pro jeho/její potomky (Chalupa, Reiterman, Muzikář, 2017).

V životě může nastat mnoho skutečností na základě kterých potencionální dědicové, jako dědicové zákonní, smluvní či závětní, dědit nebudou. Potencionální dědic nedědí, pokud se nedožil smrti zůstavitele nebo dokonce zemřel-li současně se zůstavitelem. Dále potencionální dědic nedědí za předpokladu, že není dědicky způsobilý. Potencionální dědic se může také rozhodnout zřeknout se dědictví, či dědictví odmítnout.

Dědickou nezpůsobilost upravuje NOZ následovně:

„Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul“ (§ 1481 NOZ).

Nepominutelnými dědici jsou myšleni dědici, kteří spadají do první třídy dědiců, jsou to tedy děti zůstavitele. V případě, že nedědí, dědí poté jejich potomci. Nepominutelný dědic má ze zákona nárok na povinný díl, je však pouze na něm, jestli tento nárok při řízení o pozůstalosti využije a uplatní. Tento povinný díl musí činit alespoň tři čtvrtiny jeho zákonného podílu, který má zdědit, pokud se jedná o nezletilého nepominutelného dědice. V případě zletilého nepominutelného dědice se jedná o alespoň jednu čtvrtinu svého zákonného dědického podílu. Občanský zákoník dovoluje zůstaviteli, aby se sám rozhodl, jakou podobu povinného dílu nepominutelný dědic od zůstavitele obdrží. Povinný díl může mít podobu dědického podílu nebo odkazu, ale musí nepominutelnému dědici zůstat zcela nezatížen (Novotný, Novotná, 2017).

Pokud by v praxi došlo k situaci, že se zůstavitel rozhodne nepominutelnému dědici zůstavit více než povinný díl a zároveň nařídí dědici v pořízení pro případ smrti nějaké omezení, poté se takové nařízení týká pouze části, která převyšuje hodnotu povinného dílu. Toto pravidlo neplatí, pokud nepominutelný dědic zemře ještě před zůstavitelem nebo pokud vůbec nedědí z nějakého jiného důvodu. V případě, že by byl nepominutelný dědic ve svém právu na povinný díl opomenut, poté musí své právo aktivně uplatnit v rámci řízení o pozůstalosti. Pokud se nepominutelný dědic rozhodne uplatnit právo na povinný díl, nestává se tak dědicem zůstavitele, má tím ale právo na povinný díl a vzniká mu tak pohledávka vůči dědicům zůstavitele (Chalupa, Reiterman, Muzikář, 2017).

Pro snadnější pochopení problematiky postavení nepominutelného dědice, uvádí autorka této práce následující příklad:

Pan X je držitelem obchodního podílu v podniku zabývajícím se výrobou tužek. Rozhodne se, že převede svůj podíl v podniku na vnuka Y, který panu X v podniku brigádně vypomáhá. Sepíše dědickou smlouvu o tom, že celý obchodní podíl odkazuje vnukovi Y. Nicméně proto, aby tak mohl učinit musí doložit, že jeho syn Z (otec vnuka Y) se zříká svého dědictví, protože se jedná o nepominutelného dědice. Jelikož je možné dědickou smlouvou odkázat pouze o $\frac{3}{4}$ majetku, tak navíc musí sepsat ještě závěť, kde bude také uvedeno, že se jeho syn zříká nároku na dědictví.

U nepominutelného dědice může také dojít k vydědění, na jehož základě, děti zůstavitele nedědí. Vydědění upravuje NOZ následovně:

„(1) Ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vyděděním z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit. Zůstavitel může vydědit nepominutelného dědice, který

a) mu neposkytl potřebnou pomoc v nouzi,

b) o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl,

c) byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo

d) vede trvale nezřízený život.

(2) Zůstavitel může vydědit i nepominutelného dědice, který je nezpůsobilý dědit, a proto je z dědického práva vyloučen.

(3) Přežije-li vyděděný potomek zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného potomka, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli. Nedožije-li se vyděděný potomek smrti zůstavitele, pak jeho potomci dědí vyjma těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z práva dědického“ (§ 1646 NOZ, odst. 1, 2 a 3).

2.3 Správa pozůstalosti

S úmrtím fyzické osoby dochází k zániku její právní osobnosti, jmění zůstavitele ale existuje dále. V tomto okamžiku je tedy třeba zajistit správu tohoto majetku až do té doby, než dojde k rozhodnutí o jeho vypořádání v řízení o pozůstalosti. Autorka této práce se domnívá, že z hlediska podnikání je velmi důležité, aby podnikatel včas zvážil, kdo ho v případě jeho smrti bude zastupovat a byl na tuto situaci připraven. V případě, že zůstavitel ještě za svého života stanoví správce pozůstalosti či udělí plnou moc, bude např. zajištěn přístup k bankovnímu účtu, čímž nedojde k narušení pravidelných plateb apod.

Chalupa, Reiterman, Muzikář (2017) popisují toto „meziobdobí“ jako určitý časový úsek, po jehož dobu se může nejprve zdát, že jmění spadající do pozůstalosti je jměním „bez pána“. Tato skutečnost může být zvláště patrná u majetku se specifickými vlastnostmi, kde je vyžadována neustálá pozornost, a to bezprostředně i v případě po smrti zůstavitele. Může se jednat o obchodní závod, podíl v obchodní korporaci, ale také např. činžovní dům, který je pronajímám. Hlavní účel správy pozůstalosti popisují autoři tímto způsobem: *„Hlavním účelem správy pozůstalosti je tedy především zachování majetku i po smrti zůstavitele, aby tento majetek dále „žil svým životem“, nezávisle na životě zůstavitele“* (Chalupa, Reiterman, Muzikář, 2017, str. 145).

NOZ upravuje správu pozůstalosti v § 1677 - § 1681. Dle NOZ je správa pozůstalosti upravena takto:

„(1) Povolal-li zůstavitel správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, spravuje pozůstalost až do potvrzení nabytí dědictví správce pozůstalosti, jinak vykonavatel závěti. Nepovolal-li zůstavitel žádného z nich, spravuje pozůstalost dědic; je-li dědiců více a neujednájí-li si nic jiného, spravují pozůstalost všichni dědicové.

(2) Je-li pro to vážný důvod, nařídí soud jiné opatření“ (§ 1677 NOZ, odst. 1 a 2).

Z uvedeného vyplývá, že správa pozůstalosti může být vykonána správcem pozůstalosti, vykonavatelem závěti, dědicem či více dědici nebo správcem pozůstalosti, kterého jmenoval soud.

V rámci správy pozůstalosti může dojít k tzv. závěře pozůstalosti, kterou bezodkladně nařizuje soud, a to v případech, kdy je nutné pozůstalost zvlášť chránit. V zákoně č. 292/2013 Sb. (dále jen zákon o zvláštních řízeních soudních) upravuje opatření zajišťující majetek následovně:

„Nařídí-li soud usnesením závěru pozůstalosti, zajistí majetek, o němž lze mít za to, že patřil zůstaviteli, uložením do úschovy u soudu, soudního komisaře nebo u vhodného schovatele, popřípadě zapečetěním v zůstavitelově bytě nebo na jiném vhodném místě“ (§ 149 zákon o zvláštních řízeních soudních).

2.4 Dědické řízení

Dědické nebo také pozůstalostní řízení představuje proces, při kterém dochází k rozdělení majetku a případných dluhů zůstavitele a je upraveno v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Dědické řízení je zvláštní druh občanskoprávního řízení, při kterém je uplatňována *zásada oficiality* a *zásada vyšetřovací*. Dědické řízení soud zahájí i bez návrhu, a to ve chvíli, kdy se dozví o skutečnosti, že fyzická osoba zemřela, případně, že byla prohlášena za mrtvou. Soud také není vázán žádnými tvrzeními účastníků ani jejich důkazy, které navrhnou a to proto, že má úřední povinnost zjišťovat skutkový stav, který je potřebný pro následné vydání rozhodnutí. Soud tedy sám provádí důkazy na základě své vlastní úvahy. Dědické řízení je právně upraveno na základě *principu obligatornosti* dědického řízení, v zásadě se jedná o to, že k zahájení dědického řízení vede každé úmrtí fyzické osoby. Dále nezáleží na tom, jestli o dědické řízení dědici žádají, nebo jestli tato osoba disponovala nějakým majetkem. Dalším principem uplatňovaným při dědickém řízení je *princip ingerence státu*, tím je myšleno zasahování státu do dědických právních vztahů a jejich uspořádání. Dědické řízení je odlišné od jiných občanskoprávních řízení také tím, že je při něm uplatněna *zásada neveřejnosti*, což v praxi znamená, že není široké veřejnosti dovoleno se těchto jednání účastnit a narušovat tak průběh samotného dědického řízení. Dalším charakteristickým znakem pro dědické řízení je *zásada legálního pořádku*, jednotlivé úkony dědického

řízení na sebe totiž logicky navazují, a to v určitém a předem stanoveném pořadí (Schelleová, Schelle, 2012).

2.4.1 Účastníci dědického řízení

Osoby, které jsou zapojeny v dědickém řízení lze dělit na dvě skupiny. Do první skupiny spadají notáři a soudy. Tyto orgány zodpovídají za řádný řídicí proces dědického řízení a prostřednictvím vyjednávání docílí k následnému rozhodnutí o vypořádání pozůstalosti. Do druhé skupiny spadají tzv. účastníci řízení, jejichž práva a povinnosti jsou v rámci řízení předmětem jednání.

Samotné dědické řízení vede soud, který zahajuje řízení o projednání dědictví, v rámci kterého, poté zjišťuje, jestli existuje nějaké pořízení pro případ smrti zůstavitele. Dále také může vypořádat majetek, patřící do společného jmění manželů nebo se může zaměřit na správu pozůstalosti. Soud zjišťuje dědické právo jednotlivých potenciálních dědiců a zjišťuje aktiva a pasiva pozůstalosti dále také zjišťuje obvyklou cenou pozůstalosti. Následně dochází k projednání dědictví a soud poté o dědictví rozhodne. Pokud jsou zákonné důvody k likvidaci, soud nařídí likvidaci pozůstalosti. Soud také může po ukončení předběžného šetření zastavit řízení o pozůstalosti, pokud bylo zjištěno, že zůstavitel nezanechal žádný majetek, který by patřil do pozůstalosti. V případě, kdy po sobě zůstavitel zanechá majetek nepatrné hodnoty nebo bez hodnoty, poté je soud vydá vypraviteli pohřbu, a to za souhlasu této osoby, kdy na základě této skutečnosti řízení zastaví (Novotný, Novotná, 2017).

Soud zároveň pověřuje notáře jako soudního komisaře k vyřízení pozůstalosti. Pověřený soudní komisař za odměnu provede úkony v rámci dědického řízení. Úkony soudního komisariátu jsou upraveny v zákoně o zvláštních řízeních soudních v § 100. Soudní komisař notář provádí úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti. V případě nejmenování likvidačního správce, vykonává notář v řízení o likvidaci pozůstalosti také práva a povinnosti likvidačního správce.

Účastníky při projednání pozůstalosti jsou dědicové, vypravitele pohřbu a stát. V zákoně o zvláštních řízeních soudních jsou účastníci při projednání pozůstalosti definováni následovně:

„(1) Účastníky jsou ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici; má-li dědictví připadnout státu proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a hledí-li se na stát, jako by byl zákonný dědic, je účastníkem pouze stát.

(2) Odstavec 1 se nepoužije, bylo-li řízení o pozůstalosti zastaveno, protože zůstavitel nezanechal majetek (§ 153) nebo protože zanechal majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty (§ 154); v tomto případě je účastníkem ten, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele“ (§ 110 zákon o zvláštních řízeních soudních, odst. 1 a 2).

2.4.2 Průběh dědického řízení

Dědické řízení je zahájeno prostřednictvím místně příslušného soudu, a to z pravidla z moci úřední na základě oznámení z matričního úřadu o smrti fyzické osoby, které je založeno na zákonné oznamovací povinnosti. Soud může zahájit dědické řízení také na návrh dědice, a to zejména v situaci, kdy zůstavitel žil a zemřel v zahraničí a je potřeba jeho dědictví projednat.

Jedním z prvních kroků v rámci dědického řízení, který by měl být učiněn je tedy určení soudu, který je pro řízení o pozůstalosti místně příslušný. Pro rozhodování o pozůstalosti je klíčový soud, v jehož obvodu byl v době smrti evidován zůstavitelův trvalý pobyt, případně jiný pobyt, pokud jde např. o cizince, v takovém případě je rozhodující dlouhodobý pobyt cizince. Pokud nastane situace, kdy nelze podle žádného z kritérií určit místní příslušnost soudu pro dědické řízení, poté je nutné postupovat dle občanského soudního řádu. Místně příslušný soud je možné určit např. podle toho, kde zůstavitel podnikal, tj. kde měl své sídlo, nebo kde se nachází zůstavitelův majetek. Pokud by nastala situace, že by bylo místně příslušných více soudů, poté je umožněno, aby se řízení konalo u kteréhokoli z těchto soudů.

Dalším krokem pozůstalostního řízení je určení *soudního komisaře notáře*, který tím byl pověřen soudem a který provádí úkony soudu, pokud se jedná o první stupeň pozůstalostního řízení.

Soud může v rámci dědického řízení jmenovat opatrovníka dědici, který není schopný samostatně právně jednat před soudem, kdy zároveň tento dědic nemá opatrovníka ani zákonného zástupce. Pokud hrozí střet zájmů mezi dědicem a jeho zákonným zástupcem, soud jmenuje tzv. zvláštního opatrovníka. Totéž platí

v případě, že dojde ke střetu zájmů více dědiců, které zastupuje stejný opatrovník či zákonný zástupce.

V průběhu dědického řízení může nastat situace, kdy účastník řízení ztratí způsobilost být účastníkem dědického řízení. K tomu může dojít např. v případě, že dědic zemře nebo se stane dědicky nezpůsobilým. I v tomto případě soud pokračuje v řízení nadále s osobou, která prohlásí, že se stala právním nástupcem tohoto účastníka. Je však nutné, aby tato osoba své tvrzení o přechodu nejen práv ale i povinností prokázala, např. dědic zemřelého dědice.

Na samotném závěru dochází k rozhodnutí v řízení o pozůstalosti ve věci samé, které vydává notář. Notářský koncipient, pověřený notářský kandidát či zaměstnanec se zvláštní kvalifikační zkouškou může vydat usnesení, na základě kterých, se nerozhoduje ve věci samé. Rozhodnutí vždy obsahuje označení soudu, který rozhodnutí vydal.

Zákon stanovuje okruh rozhodnutí, proti kterým nelze připustit v dědickém řízení opravný prostředek. Opravný prostředek je u ostatních rozhodnutí přípustný v případě, pokud to zákon nevyklučuje. Odvolání není dle zákona přípustné např. při rozhodnutí o vyloučení notáře. Opravné prostředky lze podat buď u notáře, který byl ve věci soudním komisařem nebo k soudu. V případě nařízení likvidace pozůstalosti, lze podat opravné prostředky u likvidačního správce (Novotný, Novotná, 2017).

2.4.3 Řízení o dědění obchodních podílů

Předmětem dědického řízení mohou být v rámci podnikání také obchodní podíly. Na získání podílu ve společnosti lze nahlížet jako na jeden ze způsobů, jak lze zachovat majetek pro budoucí generace a to proto, že podíl společníka nezaniká jeho smrtí, ale přechází na dědice. Zůstavitel tak má prostřednictvím dědické smlouvy, závěti nebo odkazu možnost určit, kdo se po jeho smrti stane společníkem a bude mít možnost čerpat veškerá práva spojená s podílem. V případě, že zůstavitel neurčí dědice podílu, bude uplatněna zákonná dědická posloupnost. Pokud jde o dědění majetku v rámci obchodní společnosti vždy záleží na konkrétní situaci, zda a jakým způsobem je vůbec umožněno tento majetek dědit. V případě smrti společníka by se dědicové měli nejprve, a co nejrychleji, seznámit s pomocí notáře se závětí, v případě, že je k dispozici a pokud nebyla sepsána ani dědická smlouva. V případě, kdy je umožněno v dané společnosti obchodní podíl dědit, poté

způsob ocenění podílu závisí na dědicích. V situaci, kdy se dědicové nedohodnou na ocenění obchodního podílu, může dojít k potřebě přivolat soudního znalce. Pokud se dědicové v době probíhajícího dědického řízení nedohodnou ani na tom, kdo bude vykonávat práva spojená s obchodním podílem, a není ustanoven žádný správce pozůstalosti, ustanoví ho soud. K tomu může dojít buď na návrh některého z dědiců nebo na návrh obchodní společnosti, kdy soud následně projedná pozůstalost. V rámci snahy o předejití těmto komplikacím by měl zůstavitel ještě za života ustanovit správce pozůstalosti pro případ smrti. Bude tak pravděpodobně zajištěno co nejhladší předání společnosti bez zdoluhavých soudních sporů, které by mohly společnost zásadně poškodit. Dědicové mají po smrti zůstavitele právo vykonávat všechna práva, která jsou s podílem ve společnosti spojená, např. mohou do společnosti jmenovat nové statutární orgány, tedy jednatele.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, podmínky dědění obchodních podílů jsou upraveny v ZOK. Obchodními společnostmi jsou dle ZOK veřejná obchodní společnost a komanditní společnost (osobní společnosti), společnost s ručením omezeným a akciová společnost (kapitálové společnosti), a dále evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Dle ZOK přechází podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce smrtí nebo zánikem společníka za předpokladu, že to nezakazuje nebo neomezuje společenská smlouva. Zákon dále stanovuje, že zákaz nebo omezení přechodu podílu se nevztahuje na akciové společnosti a bytová družstva.

Podmínky převodu obchodních podílů pro případ smrti jednotlivých osobních a kapitálových společností jsou popsány níže:

- Komanditní společnost (k. s.)

Komanditní společnost je typem osobní společnosti. Nejedná se o čistou formu osobní společnosti, a to z toho důvodu, že se některými prvky podobá kapitálové společnosti. Převod podílu v případě smrti společníka na dědice je v případě komanditisty i komplementáře v této společnosti umožněn pouze za předpokladu, že je to výslovně připuštěno ve společenské smlouvě. Pokud však přechod podílu

společenská smlouva neupravuje, nebo zakazuje, dědění podílu poté není umožněno.

- Veřejná obchodní společnost (v. o. s.)

Pro veřejnou obchodní společnost je charakteristická osobní zainteresovanost společníků nejen na jejím fungování, ale je kladen také velký důraz na vzájemné vztahy mezi společníky. Z tohoto důvodu je v ZOK zakázán převod podílu společníka pro případ smrti nejen na třetí osobu, ale také na jiného společníka.

- Akciová společnost (a. s.)

V akciové společnosti se akcionáři nesdružují s ohledem na jejich vzájemné vztahy, ale především s ohledem na jejich majetkové zájmy, a právě z tohoto důvodu, přechází po smrti akcionáře automaticky jeho akcie na určeného dědice. Odlišností od společnosti s ručením omezeným je také to, že v akciové společnosti nelze přechod podílu prostřednictvím stanov zakázat ani omezit.

- Společnost s ručením omezeným (s. r. o.)

Společnost s ručením omezeným je druhem kapitálové společnosti, kde je přechod podílu v případě smrti společníka naopak oproti osobním společnostem zásadně umožněn. Pokud není ve společenské smlouvě ujednáno jinak, platí, že smrtí společníka automaticky přechází jeho podíl na dědice.

NOZ stanovuje podmínky pro vypořádací podíl při zániku účasti společníka v obchodní korporaci. Pokud dojde k zániku účasti společníka v obchodní korporaci během jejího trvání a společník nemá právního nástupce, poté vzniká právo na vypořádání, tzn. vypořádací podíl. K tomu dochází za předpokladu, že to nestanovil jiný právní předpis jinak. V případě, že společenská smlouva neurčí jiný vhodný způsob určení tohoto vypořádacího podílu, poté se použije následující řešení dle NOZ:

„(3) Vypořádací podíl se stanoví ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci, a to z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci. To

neplatí, liší-li se podstatně reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví. V takovém případě se při určení vypořádacího podílu vychází z reálné hodnoty majetku snížené o výši dluhů vykázaných v účetní závěrce podle věty první.

(4) Vypořádací podíl se určí poměrem podílů společníků u jednotlivých forem obchodních korporací“ (§ 36 odst. 3 a 4 NOZ).

K vyplacení vypořádacího podílu v penězích dochází bez zbytečného odkladu poté, co byla nebo mohla být zjištěna jeho výše, pokud společenská smlouva či dohoda neurčí jinak (§ 36 odst. 5 NOZ).

3 Praktická využitelnost a efektivita dědické smlouvy

V této kapitole autorka diplomové práce zkoumá využitelnost a efektivitu dědické smlouvy v praxi. V úvodu této kapitoly jsou uvedena zpracovaná data týkající se četnosti využití institutu dědické smlouvy mezi lidmi v průběhu času, a to od doby, kdy nabyl účinnosti NOZ a v souvislosti s tím byl znovuzaveden institut dědické smlouvy. Dále je zde popsáno rodinné podnikání a jeho význam pro českou ekonomiku v souvislosti s vybranými příklady „rodinných podniků“ z praxe.

3.1 Využití dědické smlouvy v praxi v průběhu let od jejího znovuzavedení

Jak bylo popsáno v teoretické části této diplomové práce nová právní úprava NOZ přinesla rozsáhlé změny v dědickém právu. Notáři a advokáti, zabývající se touto problematikou, se však dodnes nemohou shodnout, zda byla rozsáhlá novelizace dědického práva správným krokem, jelikož se některé nové a poměrně obsáhlé pasáže dědického práva v české praxi příliš nepoužívají, jedná se např. o zcizení dědictví či svěrenské nástupnictví. Shoda mezi notáři a advokáty, zabývající se touto problematikou, je ve skutečnosti, že si lidé „prozatím“ příliš nezvykli na institut dědické smlouvy. Prezident Notářské komory ČR Radim Neubauer poskytl v roce 2017 pro internetový magazín deníku Lidové noviny a server Lidovky.cz Česká pozice následující tvrzení o míře využitelnosti dědické smlouvy v praxi: *„Ptají se po nich, ale když zájemcům podrobně vysvětlíme, v čem spočívají, často o ně ztratí zájem. Nejvýznamnějším omezením je skutečnost, že dědickou smlouvu je možné pořídit jen o třech čtvrtinách majetku“* (Léko, 2017).

Dále se notáři shodují, že lidem i nadále spíše nabízejí osvědčené instituty, v důsledku čehož i nadále narůstá počet sepsovaných závětí notářem a dědická smlouva se tak lehce dostává do ústraní. Tento trend v roce 2017 také potvrdila statistika Notářské komory ČR, která ukázala, že za rok 2016 bylo u notáře sepsáno pouhých 144 dědických smluv, zatímco nových závětí bylo u notáře vypracováno více než 19 tisíc (Léko, 2017).

Rozdíl mezi počtem sepsaných dědických smluv a notářsky sepsaných závětí v roce 2016 je znázorněn v tabulce (viz Tab. 1).

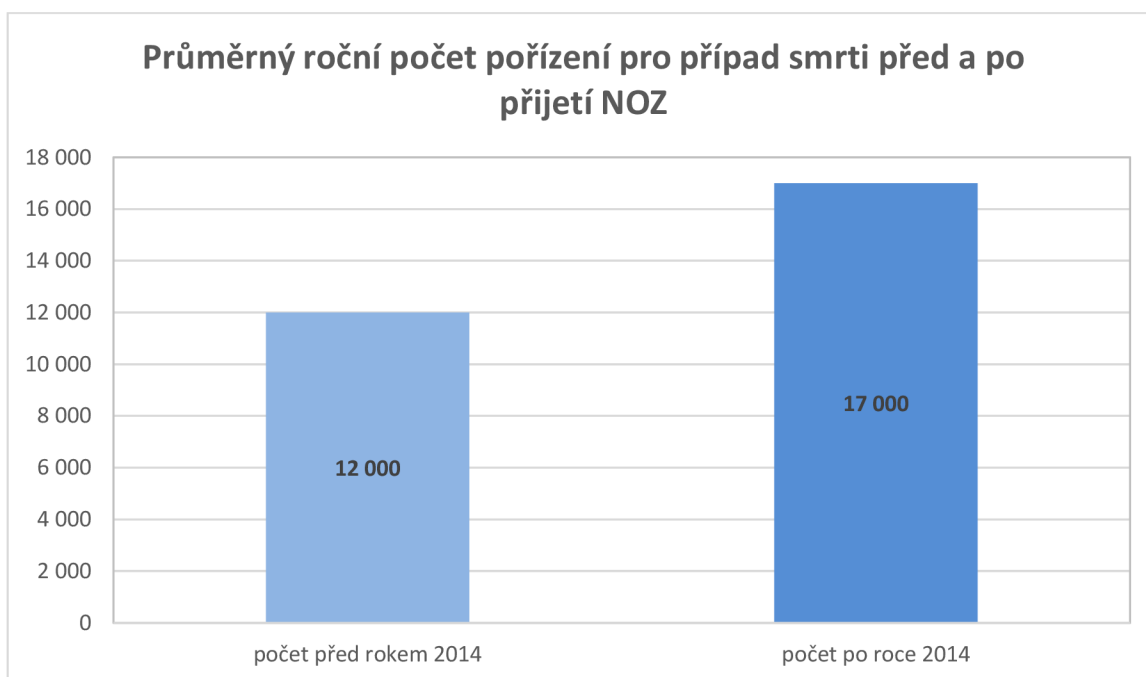
Tab. 1 Rozdíl mezi počtem sepsaných dědických smluv a notářsky sepsaných závětí za rok 2016

Počet sepsaných pořízeních pro případ smrti v roce 2016		
Druh pořízení pro případ smrti	Dědická smlouva	144
	Závěť	více než 19 000

Zdroj: (Léko, 2017)

Prezident Notářské komory ČR Radim Neubauer k tomuto nárůstu pro internetový magazín deníku Lidové noviny a serveru Lidovky.cz Česká pozice podotkl: „Lidé mají větší volnost v nakládání se svým majetkem a do závěti mohou lépe promítnout svou vůli“ (Léko, 2017). Důležitým faktem je, že v průběhu let od nabytí účinnosti NOZ znatelně stoupl počet posledních vůlí. Před zahájením platnosti NOZ bylo ročně sepsáno notářem přibližně 12 tisíc pořízeních pro případ smrti, tento počet však zahrnoval převážně závěti. V roce 2014, tedy po nabytí účinnosti NOZ, jich bylo sepsáno již přibližně 17 tisíc (Léko, 2017).

Značný nárůst průměrného ročního pořízeních pro případ smrti před a po novele NOZ je znázorněn v grafu na obrázku (viz Obr. 1).

Zdroj: (Léko, 2017)

Obr. 1 Průměrný roční počet pořízeních pro případ smrti před a po přijetí NOZ

Jak lze vidět ve sloupcovém grafu, od roku 2014 byl patrný značný nárůst počtu pořízení pro případ smrti. Z grafu lze usoudit, že lidé po přijetí NOZ využívali možnost sepsání pořízení pro případ smrti více než před přijetím NOZ, jedná se o nárůst více než 40 % oproti předchozímu období. Tento nárůst lze, mimo jiné, např. přisuzovat tomu, že se lidé v této době seznamovali s nově platnými změnami a projevovali zájem o nové možnosti, jak naložit se svým majetkem pro případ smrti.

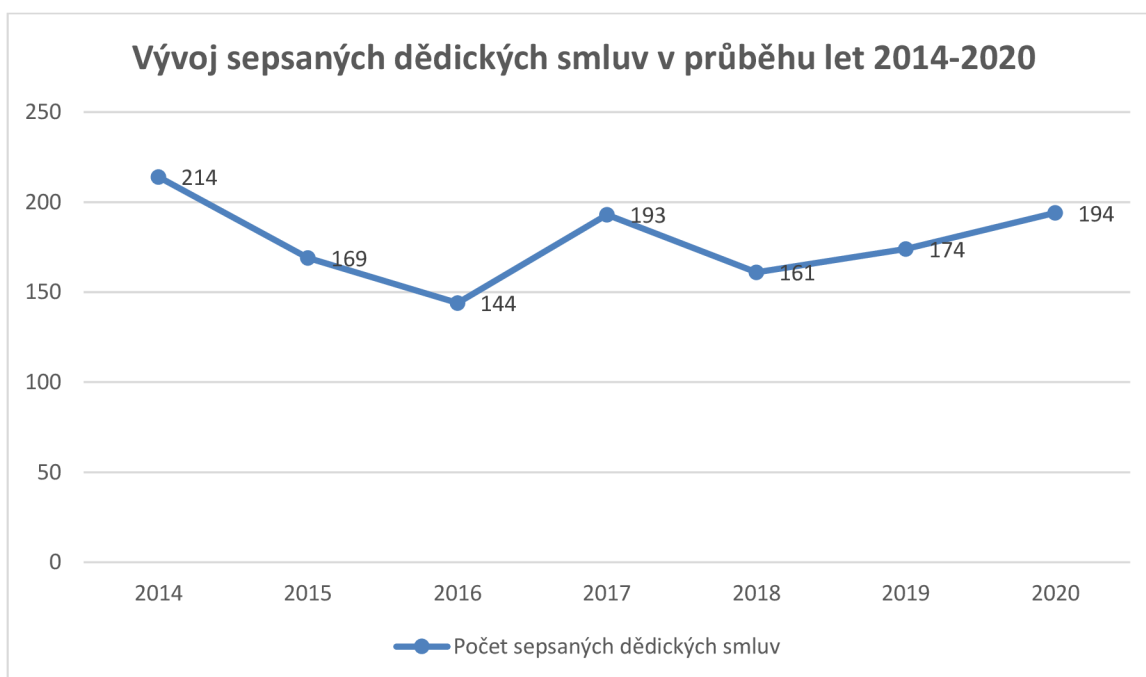
Pořízení pro případ smrti jsou mezi lidmi zřizována v době, kdy nabudou určitého majetku, který chtějí zabezpečit takovým způsobem, aby se v případě jejich smrti dostal do „správných rukou“. Ekonomickou situaci společnosti odráží např. vývoj ekonomiky České republiky v roce 2014, který byl zpracován Českým statistickým úřadem v Praze a byl zveřejněn v roce 2015: *„Po třech letech 2011, 2012 a 2013, které tvrdě dopadly do celkových příjmů českých domácností, se jejich příjmová situace v roce 2014 (podle dosud známých údajů) již zlepšila. Pokračující přibývání počtu zaměstnanců, opětovné prodlužování skutečně odpracované doby, růst reálných mezd v podnikatelské i nepodnikatelské sféře, ale i například nárůst počtu sebezaměstnaných osob (zejména živnostníci) – to je jen stručný nástin změn na trhu práce, které měly na příjmy domácností v roce 2014 pozitivní vliv, a v logice věci se tak přenesly i do vyšších spotřebních vydání. Jestliže v úhrnu za roky 2011-2013 výdaje na konečnou spotřebu domácností klesly o 1,2 %, v roce obnoveného růstu české ekonomiky 2014 posílily o 1,7 %. Zvýšily se nejvíce za posledních šest let“* (Český statistický úřad, 2015).

Se značným nárůstem pořízení pro případ smrti nepochybně souvisí postupně se zvyšující ekonomická úroveň českého obyvatelstva, která byla ovlivněna politickými změnami, ke kterým došlo na začátku 90. let minulého století. V souvislosti s těmito změnami bylo umožněno podnikání, postupně docházelo k nabývání majetku „střední třídy obyvatelstva“. S tím souvisí vzrůst jejich zodpovědnosti za tento majetek.

Pro získání následujících dat, ohledně míry využití dědické smlouvy autorka práce kontaktovala prostřednictvím emailové komunikace Notářskou komoru České republiky s žádostí o poskytnutí těchto údajů. Zatímco závět' se v průběhu let těšila

a stále těší poměrně vysoké a stále rostoucí využitelnosti mezi lidmi, získaná data ukázala, že dědickou smlouvu využilo nejvíce lidí při jejím znovuzavedení v roce 2014. Tehdy bylo dědických smluv dle Notářské komory České republiky sepsáno celkem 214.

Pro lepší představu o tom, jak se v čase četnost využití dědické smlouvy vyvíjela, jsou počty uzavřených dědických smluv u notáře za jednotlivé roky zobrazeny v podobě spojnicového grafu na obrázku (viz Obr. 2).

Zdroj: (Notářská komora České republiky, 2021)

Obr. 2 Vývoj sepsaných dědických smluv od roku 2014

Z grafu lze vyčíst, že počet sepsaných dědických smluv se v čase příliš neliší. Nejméně dědických smluv bylo sepsáno v roce 2016. Od tohoto roku se využití tohoto institutu nijak zásadně nevyvíjelo.

Online server Advokátní deník.cz vydávaný Českou advokátní komorou zveřejnil začátkem února roku 2021 statistiku závětí sepsaných u notáře za období 2015–2020, kterou poskytla Notářská komora České republiky. Tento server přinesl následující informaci: „Nejvíce závětí bylo za uplynulý rok registrováno v Notářské komoře v Brně, nejméně pak v Českých Budějovicích“ (advokatnidenik.cz, 2021).

Nepoměr mezi instituty dědické smlouvy a notářem sepsané závěti za jednotlivé roky znázorňuje tabulka (viz Tab. 2).

Tab. 2 Rozdíl mezi počtem sepsaných dědických smluv a notářsky sepsaných závětí za jednotlivá období

Rok	Počet sepsaných závětí u notáře	Počet sepsaných dědických smluv u notáře
2015	17 300	169
2016	19 021	144
2017	19 902	193
2018	20 702	161
2019	23 714	174
2020	23 896	194

Zdroj: (Notářská komora ČR, 2021)

Po porovnání počtu sepsaných dědických smluv a závětí u notáře za dané období lze konstatovat, že výše uvedená statistická data potvrzují fakt, že závěť je dlouhodobě nejvyužívanějším dědickým institutem. Počty závětí korelují s ekonomickou situací obyvatelstva. Data naznačují, že k největšímu nárůstu závětí dochází v souvislosti s ekonomickým růstem „střední třídy obyvatelstva“, lidé mají větší majetky, a tím také větší zodpovědnost. O své majetky se lidé více starají a více podnikají.

Informační portál Novinky.cz přinesl v červenci roku 2021 informaci, kterou obdržel od Notářské komory České republiky, že obyvatelé sepsali v prvním pololetí roku 2021 rekordní počty závětí. Jednalo se o 13 419 závětí, tedy o dosud nejvyšší pololetní počet a meziroční nárůst až o 1 945 závětí. Jak uvedl prezident Notářské komory České republiky Radim Neubauer: „Už první dva kvartály tohoto roku ale naznačují, že letos můžeme očekávat nárůst posledních vůlí v řádu tisíců“

(novinky.cz, 2021). Značnou jistotu lidem přináší skutečnost, že každá závěť či dědická smlouva sepsaná u notáře je zapsána do centrální evidence, která slouží k evidenci pořízení pro případ smrti a že v pozůstalostním řízení se bude dědit dle této závěti či dědické smlouvy (novinky.cz, 2021).

Dědická smlouva je kromě České republiky využívána také v dalších členských státech Evropské unie. Vnitrostátní právní úprava dědického práva je v jednotlivých členských státech Evropské unie výrazně odlišná. Odlišnosti spočívají nejen v tom, kdo je dědicem a jak velké jsou podíly ale také v institutech dědického práva, které jsou v jednotlivých zemích využívány. Na webových stránkách e-justice.europa.eu, které spravuje Evropská komise, jejichž obsah zajišťuje Evropská soudní síť ve spolupráci s Radou notářů Evropské unie, jsou k nalezení užitečné informace týkající se dědění v jednotlivých členských státech.

Dědické smlouvy jsou, kromě České republiky, využívány také v následujících členských státech:

- Rakouská republika (dále jen Rakousko)

Dle § 1249 v ABGB mohou v Rakousku dědickou smlouvu uzavřít pouze manželé, případně zasnoubené páry, u kterých se předpokládá, že se skutečně chystají uzavřít manželství, a dále také (nastávající) registrovaní partneři. Dědickou smlouvu lze uzavřít formou notářské listiny a zároveň je zapotřebí přítomnost dvou svědků nebo druhého notáře (e-justice.europa.eu, 2021).

- Spolková republika Německo (dále jen Německo)

Dědickou smlouvu lze uzavřít také v Německu. Německá právní úprava v souvislosti s dědickou smlouvou je velmi podobná naší právní úpravě (e-justice.europa.eu, 2021).

- Maďarsko

„Podle maďarského práva je dědická smlouva smlouvou, v níž jedna ze smluvních stran (zůstavitel) stanovuje druhou smluvní stranu svým dědicem, za což je mu poskytnuto protiplnění ve formě výživného, důchodu či péče (§ 7 odst.

48 občanského zákoníku). V rámci maďarského právního řádu je tedy dědická smlouva vždy smlouvou úplatnou“ (e-justice.europa.eu, 2021).

- Estonská republika (dále jen Estonsko)

V Estonsku lze učinit pořizování pro případ smrti formou dědické smlouvy či závěti. Zůstaviteli je umožněno závěť, případně její část kdykoliv zrušit prostřednictvím dědické smlouvy nebo novější závěti (e-justice.europa.eu, 2021).

- Lotyšská republika (dále jen Lotyšsko)

„Ustanovení § 639 občanského zákoníku upravuje dědickou smlouvu, jejímž prostřednictvím jedna strana převede právo ke své budoucí pozůstalosti nebo k její části na jinou osobu nebo si několik osob převede tato práva navzájem. Tento typ smlouvy se nazývá dědickou smlouvou. V dědické smlouvě může zůstavitel rovněž druhé straně nebo třetí osobě pořídit odkaz. Dědickou smlouvou není možné provést vydědění“ (e-justice.europa.eu, 2021).

Ačkoliv Švýcarská konfederace (dále jen Švýcarsko) není členským státem Evropské unie, švýcarská koncepce v mnohém inspirovala tvůrce českého NOZ, a proto nelze opomenout, že také ve Švýcarsku je dědická smlouva historicky využívána.

Mezi členské státy, které dědické smlouvy využívají pouze za specifických podmínek (jsou v zásadě zakázány) patří následující státy:

- Francouzská republika (dále jen Francie)

„Dědické smlouvy jsou v zásadě zakázány (článek 722 občanského zákoníku). Od ledna 2007 je však přípustné, aby se budoucí dědici (děti) předem zřekli uplatnění svého práva na dědictví ve prospěch jedné či více osob, které mají, nebo nemají postavení dědice (sourozenci nebo jejich potomci). To zahrnuje také zřeknutí se předem práva na žalobu týkající se poměrného snížení odkazu (článek 929 občanského zákoníku). Vzdání se tohoto práva musí být zaznamenáno

v úřední listině vyhotovené přede dvěma notáři. Ve smlouvě musí být určeni rovněž příjemci dědictví“ (e-justice.europa.eu, 2021).

- Polská republika (dále jen Polsko)

V Polsku jsou akceptovány dědické smlouvy pouze jako smlouvy uzavřené za účelem odmítnutí dědictví (e-justice.europa.eu, 2021).

- Portugalská republika (dále jen Portugalsko)

„Portugalský právní systém ve výjimečných případech připouští dědictví na základě smlouvy. To může proběhnout prostřednictvím dědické smlouvy nebo smlouvy o daru v očekávání manželství, které nabývají účinnosti smrtí dárce. Aby byla platná, musí být jak smlouva o dědictví, tak o darech pro případ smrti v očekávání manželství uvedena v manželské smlouvě. Obecně však platí, že dědictví na základě smlouvy je zakázáno. Dědické smlouvy jsou tedy v zásadě zakázány, pokud k nim dojde, budou neplatné“ (e-justice.europa.eu, 2021).

3.2 Rodinný závod jako forma rodinného podnikání

Jak již bylo uvedeno v úvodu druhé kapitoly této práce, rodinný závod představuje jednu z forem rodinného podnikání. Rodinný závod je potřeba odlišit od obchodního závodu, neboť mezi těmito formy podnikání je značný rozdíl.

Inspiračním zdrojem rodinného závodu a jeho začlenění do NOZ se stal italský občanský zákoník, a to konkrétně čl. 230 bis Codice civile. Již z názvu je patrné, že v rodinném závodě pracují členové jedné rodiny a některá z těchto osob má rodinný závod ve svém vlastnictví. Všichni členové společně rozhodují o zásadních otázkách a není přitom brán zřetel na vlastnictví nebo spoluvlastnictví (obcanskyzakonik.justice.cz, 2013–2015).

Rodinný závod je upraven v ustanovení § 700–707 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku. V § 700 je vymezen rodinný závod a případy, kdy se ustanovení o právech a povinnostech členů rodiny nepoužijí:

„(1) Za rodinný se považuje závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé

z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.

(2) Ustanovení o právech a povinnostech členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu se nepoužijí v případech, kdy jsou tyto práva a povinnosti upraveny společenskou smlouvou včetně zakladatelského právního jednání o založení obchodní společnosti nebo družstva, smlouvou o tiché společnosti nebo smlouvou a ustanoveními jiného zákona o pracovním poměru, popřípadě jinou obdobnou smlouvou. Jsou-li členy rodiny zúčastněnými na provozu rodinného závodu manželé, použijí se před ustanoveními o rodinném závodu přednostně ustanovení tohoto zákona o manželském majetkovém právu“ (§ 700, odst. 1 a 2 NOZ).

Ačkoliv členové rodiny nemají vzájemně upravená práva a povinnosti smlouvou, která by např. zakládala mezi jednotlivými stranami pracovní poměr, přesto se členové rodiny podílejí nejen na provozu rodinného závodu, ale i na zisku z něho (§ 701 NOZ). Tuto situaci ilustruje následující příklad:

Vnukové dědečkovi pomáhají přes prázdniny, i o víkendech, v řeznictví s „bouráním“ masa. Vnukové by si rádi koupili nové notebooky, ale nedostávají od rodičů žádné kapesné. Proto požádají dědečka, aby jim za výpomoc v řeznictví něco dal. Dědeček však není přesvědčen o tom, že by vnukům musel něco za výpomoc dávat. V důsledku toho by vnukové, dle staré právní úpravy, mohli nárokovat bezdůvodné obohacení. Dle NOZ lze na tento případ aplikovat příslušná ustanovení o rodinném závodě.

Na důležitých rozhodnutích týkajících se zisku z rodinného závodu, nebo např. záležitostí mimo obvyklé hospodaření, změn základních zásad provozu závodu či jeho zastavení, se musí shodnout většina členů rodiny, kteří jsou zúčastněni na provozu rodinného závodu, a to prostřednictvím většiny hlasů. V případě nesvéprávnosti některé z těchto osob, ji zastupuje při hlasování zákonný zástupce. V případě, že je osoba nezletilá, je zastoupena opatrovníkem (§ 702 NOZ).

Tuto situaci ilustruje následující příklad:

Již přes generace vlastní rodina Novákových řeznictví v malebné české vesnici. Na pěstování, „bourání“, vykostování a následném zpracování a prodeji masa se nějakým způsobem podílí všichni členové rodiny, kterou tvoří dědeček, dcera

s manželem a třemi dětmi, švagrová manžela, a dále syn s přítelkyní. Řeznictví je ve vlastnictví dědečka. Dědeček se chystá do důchodu a rád by si přilepšil v podobě prodeje rodinného závodu – řeznictví. Jelikož se jedná o zdroj obživy celé rodiny, všichni zúčastnění se musí na prodeji shodnout většinou hlasů.

Účastenství na provozu rodinného závodu není přenositelné na někoho jiného, jelikož se váže na osobu člena rodiny. K tomu může dojít pouze v případě, že se jedná o některého z členů rodiny, který je uvedený v § 700 odst. 1, za předpokladu, že s tím souhlasí všichni členové rodiny, kteří se již provozu rodinného závodu účastní (§ 703 NOZ).

NOZ upravuje podmínky pro dělení pozůstalosti soudem pro zcizení závodu:

„(1) Má-li být rodinný závod rozdělen při dělení pozůstalosti soudem, má na něj člen rodiny zúčastněný na jeho provozu přednostní právo.

(2) Má-li být rodinný závod zcizen, má k němu člen rodiny zúčastněný na jeho provozu předkupní právo, ledaže bylo ujednáno něco jiného. To platí i v případě, že má být zcizen spoluvlastnický podíl na rodinném závodu nebo že má být zcizena věc, která má podle své povahy a dosavadního určení provozu rodinného závodu trvale sloužit“ (§ 704, odst. 1 a 2 NOZ).

Pokud dojde dle NOZ k zcizení závodu, poté zanikne účastenství na provozu rodinného závodu. Člen rodiny může o účastenství na provozu rodinného závodu přijít také ve chvíli, kdy přestane vykonávat práci v rodinném závodě či pro rodinu. Totéž platí také pro případ změny právního důvodu, ze kterého dále pokračuje ve výkonu práce v rodinném závodě (§ 705 NOZ, odst. 1 a 2).

3.3 Rodinné podnikání a jeho význam pro českou ekonomiku

Dědická smlouva může být významná také v oblasti rodinného podnikání, kde je kladen velký důraz na to, aby se podniky dědily v rámci rodiny, nevstupovaly do nich další osoby a nebyla tak narušena rodinná tradice. „Rodinné podniky“ mají v České republice již historicky významné zastoupení, jedná se o velmi aktuální problematiku, jelikož mnohé „rodinné podniky“ v Česku nyní řeší otázku první porevoluční výměny generací a také otázku nástupnictví. Zajištění včasného předání podniku je velmi důležité, jelikož v praxi může dojít k situaci, kdy zakladatel

podniku nečekaně zemře a rodinná firma se může dostat do ekonomických potíží a tzv. „nepřežije“. V závěru této kapitoly jsou představeny některé významné české „rodinné podniky“.

Dle dostupných údajů Ekonomického deníku z roku 2019 se na tvorbě HDP v České republice podílejí „rodinné podniky“ zhruba ze 40 %, jedná se tedy o nezanedbatelnou část české ekonomiky, a právě toto období je pro ně přelomové. „Rodinné podniky“ jsou stále většinově řízeny jejich zakladateli, a to až z 88 %, kteří s podnikáním začali po pádu komunismu v roce 1989. Dostupné údaje získané Ekonomickým deníkem potvrdily, že až 70 % těchto podniků nemá otázku nástupnictví vůbec vyřešenou. V současné době probíhá generační výměna až v 62 % rodinných firmách, které však neprobíhají vždy optimálně. Jsou to právě spory dědiců, společníků, zakladatelů a nastupující generace, které mohou mít až devastující vliv nejen na hodnotu podniku, ale i na samotnou existenci podniku (Reichl, 2019).

Pro Ekonomický deník problematiku generační výměny okomentoval Ondřej Karhan, který se věnuje poradensví v této oblasti, následovně: *„Stává se, že firmu fatálně zasáhne náhlý odchod jednoho z původních zakladatelů bez vyřešení nástupnictví. Tato situace častokrát bohužel vyústí ve spor mezi nástupníky samotnými nebo mezi nástupníky a původními spoluzakladateli společnosti, což může vést k samotnému ohrožení fungování společnosti a zastavení dalšího rozvoje“* (Reichl, 2019).

Svou zkušenost s krizí, zapříčiněnou nenadálým odchodem jednoho z obchodních partnerů popsal podnikatel Jiří Vaňous, který působí ve firmě ALEMA Lankšroun s. r. o.: *„Vážné spory mezi spoluvlastníky naší společnosti nastaly po odchodu mého partnera, se kterým jsme firmu zakládali. Oba jsme drželi podíl 50 procent. Po nabytí podílu se dědicové mého původního partnera snažili prosazovat jiné fungování společnosti a v zásadě jsme se lišili i v názoru na personální obsazení klíčových pozic ve firmě. Spor přerostl ve víceletou složitou právní bitvu, která začala ohrožovat samotnou společnost v době, kdy vrcholil boj o kvalitní zaměstnance. Ohrožena byla i spolupráce s našimi klíčovými obchodními partnery“* (Reichl, 2019). V tomto případě je dle autorky této práce vhodné uvést, že pokud by společníci měli ještě před odchodem obchodního partnera ze společnosti sjednanou

společenskou smlouvu, ze které by bylo vyloučeno dědění, bylo by možné této situaci zabránit a nemuselo by dojít k soudním sporům, které by mohly být následně pro samotnou společnost likvidační.

Česká republika hledala v oblasti rodinného podnikání inspiraci především v Německu, kde se ekonomiku podařilo po krizi poměrně brzy zotavit. Stěžejním zdrojem inspirace může být např. tzv. Mittelstand, který David Klimeš v týdeníku Ekonom popisuje následovně: *„Právě brzké zotavení německé ekonomiky přitáhlo pozornost k tamnímu Mittelstandu, malým a středním rodinným podnikům, které se neobtěžují s kvartálními zprávami pro akcio-náře a neřeší rozpory mezi najatými manažery a vlastníky. Mittelstand stál za hospodářským zázrakem Německa z 50. a 60. let a uspěl i v pokrizovém období, kdy se dokázal dříve adaptovat a inovovat“* (Klimeš, 2019).

Průzkum European Family Business potvrdil, že v Evropě mají „rodinné firmy“ průměrně 85 % zastoupení, a to na všech soukromých podnikatelích v zemi. Oproti tomu se jedná v České republice o ještě větší zastoupení 87 % (Klimeš, 2019).

Ekonomický informační server e15.cz představil v roce 2019 nejvýznamnější české „rodinné podniky“: *„Mezi nejvýznamnější české rodinné firmy patří například výrobce klavírů a pianin Petrof, fotografické centrum FotoŠkoda, výrobce müsli Emco, nápojář Kofola, výrobce medových dortů Marlenka, výrobce Strážnických brambůrků, mlékárenské firmy Madeta a Hollandia nebo také provozovatel bister Bageterie Boulevard“* (Nguyen, 2019).

Pouze pro zajímavost autorka této práce uvádí informaci, že v České republice došlo v květnu roku 2019, usnesením vlády č. 535, ke schválení definice rodinného podniku sloužící k podpoře těchto podniků prostřednictvím dotačních programů. V květnu roku 2020 došlo poté ke změně znění definice rodinného podniku, která byla schválena vládou dne 11. května 2020. Tato definice slouží k podpoře rodinných podniků v České republice formou různých zvýhodněných úvěrů a záruk. Od 1. března roku 2020 byl spuštěn Asociací malých a středních podniků a živnostníků ČR Registr rodinných podniků České republiky, které splňují definici rodinného podniku dle výše uvedeného usnesení vlády. Registrované „rodinné

obchodní korporace“ a „rodinné živnosti“ mají možnost získat zvýhodněné úvěry a záruky. Pro účely vyhledávání registrovaných „rodinných podniků“ byl zřízen Vyhledávač „rodinných firem“, který je dostupný na webových stránkách businessinfo.cz.

Po nahlédnutí do uvedeného vyhledávače lze mezi registrovanými rodinnými podniky nalézt např. Agropodnik a. s. Hradec Králové, poskytovatele servisních a záručních služeb AUTO BÁRTA s. r. o. či českého výrobce elektrokol CRUSSIS electrobikes s. r. o. Vyhledávač rodinných firem zobrazuje číslo registrace, název firmy, identifikační číslo a webové stránky.

Tato kapitola je dále věnována významným „rodinným podnikům“ z pohledu jejich historického pozadí a jejich současného fungování a je zde popsáno, jak členové rodiny přistoupili k rodinné tradici, dědictví a nástupnictví v praxi.

V rámci České republiky jsou popsány společnosti PETROF, spol. s r.o. a Petr Hobža Snack a. s., které jsou zařazeny v žebříčku 160 největších rodinných firem Česka pro rok 2021, který vydává magazín Forbes a který mapuje soukromé společnosti, kde spolu podnikají dvě a více generací jedné rodiny nebo sourozenci a příbuzní. Forbes v tříletém průměru sleduje klíčové ekonomické ukazatele a na jejich základě následně vyhodnocuje pořadí v žebříčku.

3.3.1 PETROF, spol. s r.o.

Představení společnosti: *„PETROF je významným evropským výrobcem akustických klavírů a pianin. Obchoduje na 5 kontinentech a vyváží do více než 65 zemí celého světa. Od roku 1864, kdy Antonín Petrof postavil svůj první klavír, jsme pod značkou PETROF vyrobili zhruba 630 000 nástrojů a řadu dalších v rámci PETROF Brand Family“* (petrof.cz, 2021).

Umístění společnosti PETROF, spol. s r.o. (dále jen PETROF) v žebříčku Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 je zobrazeno v tabulce (viz Tab. 3).

Tab. 3 Žebříček Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 Petrof

Pořadí:	134.
Majitelé:	Petrofovi
Tržby (průměr tržeb za poslední 3 roky):	292 mil. Kč
EBITDA (průměr zisku EBITDA za poslední 3 roky):	34 mil. Kč
Zaměstnanci:	209

(forbes.cz, 2021)

Společnost PETROF je v dnešní době největším výrobcem akustických pian v Evropě, která je řízena již šestou generací rodiny Petrofů, jež dodnes s pomocí mistrů klavírníků pokračuje v poctivém řemeslu a rodinné tradici. V roce 1883 započala samotná výroba pianin. Již v roce 1895 se nástroje začaly vyvážet do ciziny v rámci servisu a skladu ve Vídni. V roce 1899 došlo k velmi významné události, kdy se zakladatel Antonín Petrof stal dvorním továrníkem pian pro rakousko-uherský dvůr. Roku 1908 byla firma PETROF přeměněna na veřejnou obchodní společnost a manželka Antonína Petrofa, Marie Petrofová se stala prokuristkou, tzn. jednatelkou firmy. Ve firmě touto dobou již pracují také synové Jan, Antonín a roku 1914 i nejmladší syn Vladimír. Jedná se o druhou generaci. V roce 1928 nastupuje již třetí generace rodiny Petrofů do vedení firmy a o dvacet let později, v roce 1948 dochází ke znárodnění továrny. V roce 1991 se vedení firmy ujímá čtvrtá generace rodiny Petrofů (Jan Petrof). V roce 1997 byla založena Továrna na pianina, a. s. v Hradci Králové a o rok později, v roce 1998 byla dokončena privatizace firmy společností PETROF, spol. s r.o. Od roku 2001 je továrna zpět v rukou rodiny Petrofů. Roku 2004 do vedení usedá Zuzana Ceralová Petrofová a stává se prezidentkou firmy PETROF. V roce 2013 došlo k otevření Muzea PETROF, a to ředitelkou Ivanou Petrofovou, jedná se již o pátou generaci rodiny Petrofů. V roce 2018 se stává Anna Prousková ředitelkou PETROF Gallery, jedná se o šestou generaci rodiny Petrofů (petrof.cz, 2021).

Proces znárodnění, tzn. převod soukromého majetku do státního vlastnictví za tzv. tržní cenu, započal v nově vzniklém Československu v roce 1945, a to na základě dekretů podepsaných prezidentem Edvardem Benešem. Únorem roku 1948 však odstartovala druhá vlna masivního znárodnění podniků, kdy byl kompletně zlikvidován soukromý sektor. Znárodnění v Československu se v roce 1948 tedy nevyhnula ani firma PETROF. Firmu PETROF čekala po znárodnění

dlouhá a náročná cesta, jelikož firma nebyla rodině Petrofů navracena v restituci. Zpravodajský portál eurozpravy.cz zveřejnil v roce 2020 následující informace ke společnosti PETROF a restituci: „Jan Petrof, který je pravnukem zakladatele rodinné firmy Antonína Petrofa, vystudoval střední stavební průmyslovou školu a později při zaměstnání Vysokou školu ekonomickou. Po roce 1989 Jan Petrof, jeden ze šesti dědiců původního podniku, předložil jako jediný privatizační projekt. V roce 1991 zaujal místo obchodního ředitele firmy Petrof a téměř osm let mu trvalo, než plně ovládl celou firmu. V restituci rodině Petrofů stát vrátil pouhá čtyři procenta firmy, zbytek musela koupit. Plně do rukou Petrofů přešla továrna až v roce 2001. V roce 2004 na postu prezidenta a jednatele firmy Jana Petrofa vystřídala jeho dcera Zuzana Ceralová Petrofová, která firmu vede i v současnosti“ (eurozpravy.cz, 2020).

Ve výroční zprávě společnosti PETROF, spol. s r.o. za rok 2004 je dostupné také úvodní slovo prezidenta firmy, jakožto nově zvolené Zuzany Ceralové Petrofové: „Vážení obchodní přátelé, spolumajitelé firmy a kolegové, rok 2004 se zapsal do historie rodinné firmy PETROF z několika významných pohledů. Za prvé to byl rok 140. výročí založení rodinného podniku. U příležitosti tohoto jubilea byla uvedena na trh speciální série pianin a klavírů a s obchodními partnery jsme si výročí připomněli společnou oslavou v dubnu na frankfurtském veletrhu. Dále, v tomto roce můj otec Ing. Jan Petrof, zahájil zásadní restrukturalizaci společnosti, za jejíž řízení jsem převzala odpovědnost 16. dubna 2004. K témuž datu došlo i ke změně vlastnické struktury, kdy se počet podílníků firmy snížil z 5 na 3, což umožnilo efektivnější vyjednávání v rámci probíhajících změn“ (Výroční zpráva společnosti PETROF, spol. s r.o. za rok 2004). Dle výroční zprávy společnosti PETROF, spol. s r.o. za rok 2020 je jednatelkou společnosti Mgr. Zuzana Ceralová Petrofová. Na základním kapitálu ve výši 500 tisíc Kč se podílejí: PETROF PIANOS GROUP s. r. o. ve výši 77 %, Hynek Jarmil ve výši 10 %, Lukášková Gabriela ve výši 9 % a JUDr. František Loskot ve výši 4 % (Výroční zpráva společnosti PETROF, spol. s r.o. za rok 2020).

Společnost PETROF je ukázkou, jak mohou v rámci „rodinného podniku“ společně fungovat všechny generace, pokud se zajímají o rodinnou tradici a jsou ochotni do podniku investovat. V případě společnosti PETROF je vhodné zmínit, jak důležité

je v podniku plánovat a myslet na budoucnost, jelikož to byl právě privatizační projekt Jana Petrofa, kterému se podařilo získat rodinný podnik zpět do svého vlastnictví. Podnik je děděn již po šest generací a rodina se opakovaně v průběhu let snažila doslova „bojovat“ za podnik i v těžkých časech. „Rodinná firma“ prošla několika krizemi, ze kterých se dokázala vzpamatovat a vydobýt si své místo největšího výrobce akustických pian v Evropě.

3.3.2 Petr Hobža Snack a. s.

Představení společnosti: „*Naše rodinná firma Petr Hobža byla založena v roce 1988 jako živnost na povolení Národního výboru. Od té doby vyrábíme klasické smažené brambůrky prémiové kvality*“ (hobza.cz, 2018).

Umístění společnosti Petr Hobža Snack a. s. v žebříčku Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 je znázorněno v tabulce (viz Tab. 4).

Tab. 4 Žebříček Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 Petr Hobža Snack a. s.

Pořadí:	160.
Majitelé:	Hobžovi
Tržby (průměr tržeb za poslední 3 roky):	198 mil. Kč
EBITDA (průměr zisku EBITDA za poslední 3 roky):	32 mil. Kč
Zaměstnanci	37

(forbes.cz, 2021)

Společnost Petr Hobža Snack a. s. byla založena v roce 1988, tehdy ještě jako živnost, kterou provozoval Petr Hobža starší. V rámci této živnosti začal Petr Hobža starší ručně smažit brambůrky v bufetu u letního kina ve Strážnici, kde se brambůrky okamžitě těšily velké popularitě. V této době byli synové zakladatele ve velmi nízkém věku, a tak otci nemohli pomáhat s provozováním živnosti. V roce 1990 přišel velký zlom, kdy Petr Hobža starší začal smažit své brambůrky na bzenecké pouti. Na pouti se okamžitě prodalo během 20 minut 70 krabic brambůrků, což bylo impulsem k začátku smažení ve velkém, a tak se firma rozhodla zainvestovat. Rodina zakoupila fritézu z Itálie za již tehdy astronomické 4 miliony korun. V roce 1994 firma uzavřela první smlouvu s velkým obchodním řetězcem, aby mohla dodávat své brambůrky lidem v celé České republice. V roce

1998 se již na řízení firmy podílejí také bratři Hobžové a vyvracejí tak myšlenku, že by firmu zdědili jednoduše. Bratři se nestali řediteli podniku ihned, ale nastoupili ve firmě do pozice řadových řidičů. V roce 2012 bratři Hobžové zahájili vlastnoruční montáž výrobní linky a sestavili tak unikátní výrobní linku, která je ve srovnání se zahraničím ojedinělá. Bratři tak potvrdili, že jsou pravým rodinným podnikem (hobza.cz, 2018). Dle výroční zprávy společnosti Petr Hobža Snack a. s. za rok 2020 byly v části základní charakteristika společnosti zveřejněny následující informace o společnosti: „Společnost byla založena na konci roku 2017 jako nástupnická společnost FO Petra Hobži. K 1.1.2018 do ní Petr Hobža příplatkem mimo základní kapitál vložil celý svůj podnik, který od roku 1988 vyrábí smažené bramborové lupínky pod vlastní značkou. Žádné jiné účetní jednotky nemají smluvní nebo majetkovou spoluúčasť ve společnosti. Společnost PHS a. s. nemá kapitálovou účast v žádných společnostech. V hodnoceném období nedošlo ke změnám v zápisu do obchodního rejstříku. Společnost nemá zřízenou organizační složku v zahraničí. Společnost nevlastní k rozvahovému dni žádné vlastní obchodní podíly (Výroční zpráva společnosti Petr Hobža Snack a. s. za rok 2020).

Dle výroční zprávy společnosti Petr Hobža Snack a. s. za rok 2020 byly v části organizační schéma společnosti zveřejněny následující informace o společnosti: „Společnost je plně řízena představenstvem ve složení: MSc. Petr Hobža, předseda představenstva a Ing. Libor Hobža, místopředseda představenstva. Jemu je podřízena výroba, prodej i veškeré administrativní činnosti firmy. V průběhu roku 2020 nebyla v organizační struktuře provedena žádná změna“ (Výroční zpráva společnosti Petr Hobža Snack a. s. za rok 2020).

Vzhledem k tomu, že zakladatel společnosti Petra Hobža starší původně založil svou „rodinnou firmu“ jako fyzická osoba v podobě živnosti, jedná se o názornou ukázkou „rodinné živnosti“ v praxi, která byla v průběhu posledních pár let nahrazena nástupnickou společností ve formě akciové společnosti. Na jejím řízení se podílejí synové zakladatele, jakožto druhá generace, která převzala řízení podniku od svého otce.

V rámci dědění rodinných podniků v zahraničí budou představeny vybrané „rodinné podniky“ ze Spojených států amerických (dále jen USA) a z Německa. A to z toho

důvodu, že celosvětově nejvíce „rodinných podniků“ dle žebříčku Family Business Index, který byl vypracován a představen v roce 2021 poradenskou společností EY a Univerzitou v St. Gallenu sídlí v USA. Z dostupných zdrojů vyplývá, že Německo je ekonomicky úspěšné, zejména pro velké množství tamních „rodinných firem“. Metodika globálního indexu rodinných podniků je založena na celosvětovém žebříčku 500 rodinných podniků podle jejich tržeb.

3.3.3 Mars, Incorporated

Představení společnosti: *„Mars je hrdým rodinným podnikem již více než 100 let. Je to právě tato nezávislost, která nám dává dar svobody myslet po generacích, ne po částech, takže můžeme investovat do dlouhodobé budoucnosti našeho podnikání, našich lidí a planety – vše je provázáno našimi trvalými principy. Věříme, že svět, který chceme zítra, začíná tím, jak podnikáme dnes. Naše smělé ambice musí být v souladu s dnešními činy našich 130 000 spolupracovníků v 80 zemích po celém světě“* (mars.com, 2021). Mars, Incorporated je předním světovým výrobcem čokolády, žvýkaček, výživy pro domácí mazlíčky a dalších potravinářských výrobků.

Umístění společnosti Mars, Incorporated v globálním žebříčku Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021 je znázorněno v tabulce (viz Tab. 5).

Tab. 5 Globální žebříček Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021 Mars, Incorporated

Země:	USA
Pořadí:	35.
Majitelé:	Marsovi
Příjmy:	37 mld. USD (amerických dolarů)
Zaměstnanci:	130,000
Držení akcií:	100 %

(familybusinessindex.com, 2021)

Děti Franka Marse staršího, zakladatele společnosti Mars, Incorporated, jedné z největších světových společností na zpracování potravin, zdědily po jeho smrti každé 26,6 miliardy dolarů. Frank Mars starší začal vyrábět a prodávat sladkosti

v roce 1911 a v roce 1920 již expandoval do větších prostor v Minneapolis. Po uvedení legendární tyčinky „Milky Way“ na trh, Frank přesunul výrobu do velké továrny v Chicagu (allbusiness.com, 2021). Sourozenci Forrest, Jacqueline a John Franklyn Mars zdědili na základě poslední vůle svého otce podíl ve společnosti Mars, Incorporated, když jejich otec Forrest Mars starší v roce 1999 zemřel. Po smrti jednoho z těchto sourozenců a dědiců, Forresta Marse mladšího dne 26. července 2016, se staly dědičkami jeho podílu ve společnosti jeho 4 dcery (Victoria B. Mars, Valerie Anne Mars, Pamela Diane Mars a Marijke Elizabeth Mars). V současné době Jacqueline a John (sourozenci Forresta Marse mladšího) spoluvlastní, ale aktivně neřídí společnost Mars, Incorporated, a mají největší podíl na rodinném jmění. Sourozenci Marsovi společně provozují nadaci Mars Foundation, která přispívá především na vzdělávací, environmentální, kulturní a zdravotní účely. Sourozenci jsou také opakovaně umístováni v americkém žebříčku Forbes 400 (nejbohatší američani) spolu se čtyřmi dcerami Forresta Marse mladšího. Čisté jmění rodiny Marsových činilo v roce 2021 celkem 94 miliard USD (businessinsider.com, 2021).

Uvedený příběh rodinného podniku Mars, Incorporated je ukázkou, jak důležitou roli hraje kontinuita a stabilita v rodinném podnikání. Společnost se dědí z generace na generaci a významně ovlivňuje vývoj ekonomiky v USA.

3.3.4 Dr. August Oetker KG

Představení společnosti: *„S přibližně 350 společnostmi je Oetker Group jedním z největších rodinných podniků v Německu. Diverzifikace do několika obchodních divizí charakterizuje mezinárodně působící společnost, která se ohlíží za historií trvající více než 130 let. V červenci 2021 majitelé Dr. August Oetker KG oznámili svůj záměr rozdělit Oetker Group na dvě nezávislé skupiny Dr. August Oetker KG a Geschwister Oetker Beteiligungen KG. V budoucnu budou součástí Geschwister Oetker Beteiligungen KG mimo jiné skupina Martin Braun, Henkell Freixenet a také Chemische Fabrik Budenheim“* (oetker-group.cz, 2021).

Umístění společnosti Dr. August Oetker KG v globálním žebříčku Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021 znázorňuje tabulka (viz Tab. 6).

Tab. 6 Globální žebříček Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021
Dr. August Oetker KG

Země:	Německo
Pořadí:	201.
Majitelé:	Oetkerovi
Příjmy:	8.3 USD (amerických dolarů)
Zaměstnanci:	34,060
Držení akcií:	100 %

(familybusinessindex.com, 2021)

Společnost Dr. August Oetker KG patří k významným výrobcům potravinářského průmyslu nejen v Evropě, ale i v zahraničí.

Koncem července roku 2021 Hospodářské noviny informovaly o tom, že se dědicové společnosti Dr. August Oetker KG po dlouholetých sporech o miliardový majetek „rodinného podniku“ dohodli na dalším směřování podniku, kdy během následujících let dojde k rozdělení podniku. Tímto krokem však dojde k zániku jednoho z největších „rodinných podniků“ v Evropě. Rodinný spor mezi dědici trval od roku 2007 po úmrtí devadesátiletého patriarchy Rudolfa-Augusta Oetkera. Zakladatel společnosti byl třikrát ženatý a zanechal po sobě 8 potomků, kterým ve své závěti rozdělil jmění rovným dílem. Nevlastní sourozenci zdělili po svém otci každý 12,5 % akcií v podniku. Společnost Dr. August Oetker KG je členěna na 5 hlavních částí, přičemž potravinářství zaujímá více než polovinu tržeb a zahrnuje téměř 400 dceřiných firem a poboček, a to v mnoha zemích. Skupina Oetker-Gruppe ve svém prohlášení uvedla, že v rámci dohody došlo k překonání rozdílných představ dědiců nejen o vedení, ale i strategii Oetker-Gruppe. Dále skupina dodala, že dohoda byla podepsána všemi vlastníky „rodinné společnosti“. Vlastníci „rodinného podniku“ si kladli za cíl rozdělit majetek společnosti ještě v roce 2021 a to takovým způsobem, aby neovlivnili zaměstnance v jednotlivých firmách. Nejnáročnější část podniku, tedy potravinářství (dle ročního obrátu) převezme 5 dětí zemřelého Rudolfa-Augusta Oetkera, pocházejících z jeho prvních dvou manželství. Tito sourozenci převezmou také pivovarnickou skupinu Radeberger a několik luxusních hotelů. Zbylé 3 děti, pocházející ze třetího manželství se zaměří na výrobu vín a výrobu lihovin, kterou převezmou. Mezi známé značky patří např.

Henkel či Bohemia Sekt. Dále sourozencům připadne rodinná umělecká sbírka, chemická továrna v Budenheimu či zbylá část hotelů dle toho, jak velkou část si ponechá pětice jejich nevlastních sourozenců. Dědicové se společně dohodli na prodeji finančního ústavu Bankhaus Lampe, který se zaměřuje na poskytování služeb movité klientele. Již před 4 lety také došlo skupinou Oetker-Gruppe k prodeji rejdařské firmy Hamburg-Süd dánské společnosti Maersk, a to za 3,7 miliardy eur. Výnos z tohoto prodeje byl využit především na posílení potravinářského segmentu a jeho digitalizaci (Lavička, 2021).

V případě „rodinného podniku“ Dr. August Oetker KG se autorka této práce zamýšlí nad dopady smrti zakladatele Rudolfa-Augusta Oetkera na podnik, který byl jeho smrtí velmi výrazně zasažen. V důsledku rozdělení dědictví mezi 8 potomků, došlo zjevně mezi jednotlivými dědici k názorové neshodě o budoucím řízení a směřování podniku, která vyústila až v dlouholeté rodinné spory. Ty započaly bezprostředně po smrti zakladatele a trvaly od roku 2007 až do roku 2021. Po dobu 14 let tedy nebyl zřejmý osud rodinného podniku. Rozhodující roli v tomto případě hraje dohoda o dalším směřování podniku, na které se nakonec všichni dědici shodli. V rámci této dohody došlo k důležitému rozhodnutí, že tento krok neovlivní zaměstnance v jednotlivých firmách, kteří by jinak mohli být rozdělením společnosti velmi výrazně zasaženi. Do budoucna vyvstává otázka, zda a jakým způsobem se bude rozděleným společností ekonomicky dařit, a jestli rozdělení konglomerátu do samostatných částí nebylo nesprávným rozhodnutím.

V případě uvedeného podniku, by se dle autorky této práce, pravděpodobně mohlo těmto dlouholetým sporům mezi dědici předejít sepsáním dědické smlouvy, za jasně stanovených podmínek týkajících se dalšího směřování a fungování rodinného podniku. Vhodné by bylo včasné sepsání dědické smlouvy, kde by zakladatel určil jednoho z dědiců svým nástupcem pro řízení podniku za podmínky, že do budoucna bude firmu řídit takovým způsobem, aby nadále fungovala celistvě, bez jakéhokoliv dělení na jednotlivé části. Dále by mohly být ve smlouvě pro ostatní dědice sjednány detailní podmínky jejich účasti a postavení v podniku. V důsledku souhlasu všech zúčastněných stran s dědickou smlouvou by se tak pravděpodobně mohlo předejít sporům a nemuselo by dojít k rozdělení podniku do dvou nezávislých skupin a následně k rozpadu jednoho z největších „rodinných podniků“ v Evropě.

3.4 Zhodnocení efektivity dědické smlouvy v praxi

Podstatou dědické smlouvy je možnost poskytnutí protiplnění jako formu pomoci a snaha o prevenci podnikatelských konfliktů ve spojitosti s děděním. Právě v tomto případě dědická smlouva naplňuje svůj účel a stává se efektivním pořízením pro případ smrti, kdy dochází k naplnění vůle zůstavitele a uspokojení dědice.

Problematikou, kdy je vhodné pořídit pro případ smrti právě dědickou smlouvou se zabývala Lucie Kovářová, advokátka a insolvenční správkyně, zaměřující se zejména na oblast práva nemovitostí a práva rodinného, ve svém článku „Kdy a jak pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou“ v odborném notářském časopise Ad Notam, který byl publikován dne 26. 6.2020. Dle Lucie Kovářové by se daly důvody, kdy je vhodné pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou rozdělit do 3 skupin, přičemž první dvě jsou pro autorku článku zásadní, jelikož se opírají o zůstavitelovu vůli a jeho přesvědčení o nejlepším pořízením se svým majetkem. Třetí skupina obsahuje spíše důvody vycházející z partnerských vztahů zůstavitele a zajištění určité jistoty a vzájemné ochrany.

Prvním důvodem, kdy je vhodné zvolit dědickou smlouvu, může být potřeba předejít případným sporům mezi dědici. Dědická smlouva je efektivním řešením pro zůstavitele, který se chce již za svého života vypořádat a domluvit se svými blízkými o dědictví. Je tak ponecháno na vůli zůstavitele, kdo po něm bude dědit a zůstavitel má možnost se zároveň vyrovnat s osobami, které chce z dědictví dle své vůle vyloučit. Dědická smlouva se tak jeví jako ideální řešení v případě rodiny zůstavitele, kde přetrvávají rodinné spory nebo kde by při dědickém řízení mohly tyto spory vzniknout a zůstavitel si je toho vědom a rád by jim předešel. Může se jednat např. o rodiny, kde zůstavitelovy děti mají rozdílné rodiče nebo kdy má zůstavitel děti z předchozích vztahů a ve většině případů mohou být tyto vzájemné vztahy velmi komplikované. Pokud se zůstavitel rozhodne pro pořízení pro případ smrti v podobě dědické smlouvy a dohodne se, kdo se stane jeho výlučným dědicem, neměl by se také zapomenout vypořádat především s nepominutelnými dědici, kteří by jinak po zůstaviteli dědili. Autorka také zdůrazňuje, že pokud smysl dědické smlouvy spočívá v tom, aby docházelo k dohodě a snaze o narovnání vztahů a předejití sporů, poté by neměl zůstavitel v rámci této dohody opomenout

i osoby, které po něm dědit nebudou, protože si to dle své vůle zůstavitel nepřeje a které by se poté mohly při dědickém řízení dožadovat uplatnění svých práv. V praxi se nejčastěji bude jednat o nepominutelné dědice či manžela/manželku. Je však důležité, aby pokud možno vždy došlo v rámci jednání stran ke zřeknutí se dědického práva či alespoň práva na zákonný povinný díl, a to v podobě smlouvy uzavřené se zůstavitelem, která bude splňovat formu veřejné listiny (Kovářová, 2020).

Dalším důvodem, kdy je dle autorky článku Lucie Kovářové vhodné pro případ smrti pořídit dědickou smlouvou, je očekávání nějakého protiplnění, avšak za předpokladu, že se bude jednat o spolužití zůstavitele s primárně rodinnými příslušníky či osobami, které mu jsou velmi blízké. Autorka článku však vnímá protiplnění spíše jako nějakou formu pomoci, jako je např. péče o zůstavitele, kde již z principu není vhodné a nutné, aby toto plnění bylo nějakým způsobem smluvně vyjádřeno. Na základě tohoto principu, by tak dědickou smlouvu s protiplněním mohl uzavřít především zůstavitel, žijící v jedné domácnosti se svou rodinou či s osobou jemu blízkou, a to např. v rodinném domě, který zůstavitel vlastní. Předpokladem je, že se o tuto nemovitost spolu s ním stará také tato osoba blízká či rodinný příslušník např. ve formě zajišťování oprav, údržby nebo částečné úhrady nákladů, které jsou s provozem spojeny. Pokud má tedy zůstavitel jasno v tom, kdo by v případě jeho smrti měl nadále rodinný dům obývat a nadále do něj investovat a pečovat o něj, poté je dle autorky článku s ohledem na větší právní jistotu a utvrzení vzájemných vztahů pro obě strany vhodnější uzavřít právě dědickou smlouvu namísto závěti (Kovářová, 2020).

Třetím případem, kdy by mohlo být vhodné uzavřít dědickou smlouvu, je snaha o ochranu a zajištění v rámci partnerských vztahů. Zůstavitel se v této situaci pravděpodobně bude řídit tím, že je třeba nějakým způsobem zajistit a ochránit nejen svého partnera, ale také sebe, pokud se má jednat o vzájemné uzavření dědické smlouvy. V tomto případě se tak bude jednat nejen o manžele a registrované partnery ale také snoubence či partnery, kteří spolu sdílí domácnost jako nesezdané páry, tedy druh s družkou. Právě ve vztahu druha s družkou vidí autorka článku největší potenciál k zajištění vzájemné ochrany formou uzavření dědické smlouvy, zvláště pokud mají také potomky z jiných vztahů (Kovářová,

2020). Potřebu zajištění v případě nesezdaných soužití komentuje Lucie Kovářová následovně: „*Tím, že zákonodárce v rámci dědického práva dosud nereflektuje výrazný nárůst nesezdaných soužití ve společnosti, a nepřiznává tak druhovi stejné postavení jako manželovi v rámci dědických tříd, je třeba dobře uvážit, jak partnera nebo sebe pro případ smrti ochránit*“ (Kovářová, 2020, str. 21). Dle Lucie Kovářové může být dědická smlouva také velmi efektivní v oblasti rodinného podnikání, a to zejména v případě, kdy zůstavitel vlastní velmi významný majetek, může se tak jednat např. o nějaké nemovité věci či obchodní podíl. Předpokladem je, že zůstavitel bude chtít tento majetek po jeho smrti převést na jím určeného dědice, tedy konkrétní osobu, která majetek zdědí a bude se tím chtít vyhnout dědění dle zákonné dědické posloupnosti a odkazování majetku ve formě pouhého odkazu. Zůstavitel má také možnost v dědické smlouvě vyloučit právo smluvního dědice k tomu, aby mohl odmítnout dědictví a zůstavitel tak mohl získat co nejvyšší míru jistoty (Kovářová, 2020).

Autorka této diplomové práce se domnívá, že je zřejmé, že dědická smlouva je druhem pořízení pro případ smrti, který má zcela jistě velmi specifický okruh uživatelů. Za velmi specifické se také dají považovat situace, ve kterých se jeví dědická smlouva jako efektivní způsob pořízení pro případ smrti, a proto je vhodné vždy pečlivě uvážit všechny okolnosti a situaci, v jakých se zůstavitel nachází. Důležitým faktem při zhodocení efektivity dědické smlouvy však je, že dědická smlouva nemusí být efektivní pouze pro uspořádání rodinných vztahů, ale může být přínosná také v oblasti rodinného podnikání a v oblasti vlastnických práv k nemovitostem. Dle názoru autorky této diplomové práce však institut dědické smlouvy nepochybně najde své uživatele a v určitých případech může přinést velmi efektivní řešení, která by měla vycházet ze svobodné vůle a přesvědčení zůstavitele o nejlepším pořízení.

4 Výhody a rizika využití dědické smlouvy

V rámci této kapitoly byly autorkou práce popsány a zhodnoceny výhody, nevýhody a možná rizika plynoucí z dědické smlouvy.

4.1 Výhody dědické smlouvy

Na základě zpracované teorie z odborné literatury a praktických východisek v této práci se autorka této diplomové práce domnívá, že dědická smlouva s sebou nese mnoho výhod.

V případě dědické smlouvy se jedná o dvoustranné právní jednání, což přináší větší právní jistotu především dědici v tom, že změna dědické smlouvy je přípustná pouze po dohodě obou stran, a to samé platí také v případě zrušení dědické smlouvy. Zůstavitel tak může ještě za svého života rozhodnout o tom, jak bude po jeho smrti naloženo s jeho majetkem a že majetek zdědí osoba, kterou na základě své svobodné vůle povolává za dědice a tento dědic je s dědictvím seznámem a dobrovolně dědictví přijímá. Dědická smlouva tedy přináší značnou výhodu především dědici.

Uživatelům dědické smlouvy přináší dědická smlouva nespornou výhodu v tom, že v ní mohou sjednat různé podmínky. V praxi tak mohou nastat různé situace, kdy se zůstavitel rozhodne, že v dědické smlouvě sjedná určitou podmínku, např. pokud dědictví bude chtít přenechat své vnučce, která je ještě za života zůstavitele studentkou vysoké školy. V tomto případě by tedy podmínka pro vnučku spočívala v úspěšném dokončení studia a při splnění této podmínky by vnučce jako smluvnímu dědici připadlo dědictví.

Unikátní výhodu může dědická smlouva přinést zůstaviteli také v případě rodinného podnikání, kdy se může zůstavitel se svým smluvním dědicem domluvit na určitých podmínkách, při jejichž splnění smluvní dědic po smrti zůstavitele nabude obchodní podíl, či celý „rodinný podnik“.

Další nespornou výhodou je fakt, že dědická smlouva je z hlediska právní síly nejsilnějším dědickým institutem, což znamená, že má ze zákona přednost před závětí či zákonnou dědickou posloupností.

Dědická smlouva může přinést značnou výhodu zůstaviteli a dědici v tom, že jejím prostřednictvím se lze pokusit předejít různým rodinným sporům, které by mohly v důsledku smrti zůstavitele nastat v případě, že by dědictví nebylo dopředu nijak

upraveno. Zůstavitel tak má ještě za svého života možnost nejen vybrat vhodného dědice, ale také se případně nějakým způsobem vypořádat s ostatními dědici, kteří by jinak na dědictví měli ze zákona nárok.

Z hlediska právní jistoty je dědická smlouva také výhodná v tom, že je uzavírána výhradně formou veřejné listiny, jedná se tedy o notářský zápis, který je evidován v Evidenci právních jednání Notářské komory ČR, čímž je zajištěno, že dědická smlouva nebude při dědickém řízení opomenuta. Jedná se o značný rozdíl, oproti dalšímu pořízení pro případ smrti, kterým je závěť. Jelikož je zákonem zůstaviteli povoleno sepsat závěť beze svědků a v takovém případě zůstavitel musí sepsat závěť vlastní rukou a vlastní rukou ji musí i podepsat, aby byla závěť platná, poté může dojít k situaci, ke které v praxi často dochází, a sice k tomu, že závěť nemusí být vždy včas v rámci dědického řízení objevena. A právě tyto komplikace při dodržení postupu, v souladu se zákonnými podmínkami v případě uzavření dědické smlouvy, nenastanou.

4.2 Rizika a nevýhody plynoucí z dědické smlouvy

Z pohledu autorky této práce je největší nevýhodou u dědické smlouvy skutečnost, že v případě uzavření dědické smlouvy nelze ze zákona z dědění vyřadit nepominutelného dědice, tedy děti zůstavitele a nepominutelným dědicům tak náleží povinný díl. Nelze tedy prostřednictvím dědické smlouvy pořídit o celé pozůstalosti, ale pouze o třech čtvrtinách. Tuto skutečnost u dědické smlouvy označil jako nejvíce problematickou také Prezident Notářské komory ČR Radim Neubauer při rozhovoru pro internetový magazín deníku Lidové noviny a server Lidovky.cz Česká pozice, jehož tvrzení autorka této práce uvedla v předchozí kapitole této práce.

Do nevýhodné pozice z hlediska doby působení na našem území dědickou smlouvu staví také fakt, že dědická smlouva je na našem území, ačkoliv tu historicky po nějakou dobu byla již dříve, stále poměrně novým dědickým institutem, který nemusí být veřejnosti dosti dobře známý.

Rizikem v případě institutu dědické smlouvy může být také skutečnost, že dědická smlouva je smlouvou odvážnou, jelikož nelze dopředu zjistit, jaké nároky z ní vyloučí, tj. zda-li se bude jednat o prospěch či případný neprospěch pro některou ze smluvních stran, který závisí na nejisté události.

Faktem, nad kterým je třeba se zamyslet může být skutečnost, že dědická smlouva musí být sepsána výhradně osobním jednáním. Nelze tedy za sebe poslat zastupující osobu, stejně tak nelze dědickou smlouvu podepsat elektronicky, což přináší otázku, do jaké míry je tato skutečnost pro sepisovatele dědické smlouvy výhodou či naopak nevýhodou. Jedná se tedy o individuální volbu jednotlivce. V současné poměrně rozsáhle digitalizované době je zcela jistě část veřejnosti přesvědčena o tom, že téměř veškeré smlouvy lze již podepsat elektronicky a může tak pro ni být překvapivým zjištěním, že u dědické smlouvy není digitální podpis umožněn. V ČR je aktuálně možné uzavírat smlouvy elektronicky, a to převážně v případě soukromoprávního jednání. V případě dědické smlouvy tato forma však nepřipadá v úvahu, především z důvodu potřeby dodržení formy veřejné listiny. Tato skutečně tak může značně komplikovat situaci např. lidem, kteří žijí a podnikají v zahraničí či nepohyblivým lidem, kdy řešením poté musí být udělení plné moci, na základě splnění zákonných podmínek.

Po zhodnocení výhod, nevýhod a rizik, která s sebou dědická smlouva přináší se autorka práce domnívá, že pokud zůstavitel uvažuje nad využitím dědické smlouvy, měl by se s předstihem s tímto dědickým titulem podrobně seznámit. Po zvážení všech výhod a potenciálních rizik souvisejících s výběrem dědického institutu by zůstavitel měl svůj výběr nejlépe zkonzultovat s odborníkem, tedy advokátem, který se danou problematikou zabývá. Další možností je konzultace s notářem, který zůstaviteli může poskytnout odbornou radu, jak co nejefektivněji vyřešit zůstavitelovu situaci, či pomoci s přípravou a sepsáním dědické smlouvy. Přestože dědická smlouva s sebou nese určité nevýhody a rizika, autorka této diplomové práce spatřuje v institutu dědické smlouvy množství výhod, které jiné dědické instituty nenabízejí, což zní činí zajímavou možností pořízení pro případ smrti.

5 Praktická doporučení pro využití dědické smlouvy v praxi

V této kapitole autorka práce navrhuje praktická doporučení pro využití dědické smlouvy v podnikatelské praxi.

Doporučením autorky práce pro zůstavitele, který se rozhodne pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou, je učinit zásadní životní rozhodnutí týkající se smluvního dědění včas, tj. v době, kdy je zůstavitel zdravotně způsobilý. Důležité je, aby se zůstavitel rozhodoval samostatně, bez manipulace jinými osobami. Zůstavitel by měl citlivě uvážit, komu dědictví přenechá, a za jakých podmínek, a to zejména v případě, že se jedná o „rodinný podnik“ s historií a tradicí.

Pokud se jedná o zůstavitele, který je vlastníkem rodinného podniku, a který má více dětí, jeho potenciálních nástupců, pak by zůstavitel měl určit při vypořádání dědictví, jakým způsobem se jednotliví dědicové budou podílet na fungování „rodinného podniku“. V rámci dědické smlouvy by zůstavitel měl rozhodnout o tom, jakou roli budou mít konkrétní dědicové v rodinném podniku, zda se bude jednat o roli vlastnickou či manažerskou. V zájmu dědiců, a po dohodě s nimi, je žádoucí jejich role stanovit ještě před uzavřením dědické smlouvy. V případě, že se zůstavitel rozhodne, pro případ smrti, přenechat obchodní podíl či celou společnost svým smluvním dědicům, je důležité, aby své rodinné příslušníky, nástupce a zaměstnance začal na budoucí nástupnictví ve společnosti připravovat včas, ještě za svého produktivního života.

Při vyjednávání podmínek lze dědickou smlouvou písemně stanovit priority zůstavitele, tj. uvést konkrétní specifické požadavky, např. požadavek na odborné zkušenosti či na kvalifikační předpoklady dědice. „Rodinný podnik“ pak může prostřednictvím včasně připraveného nástupnictví efektivně navázat na předchozí fungování společnosti a zajistit tak stabilní podnikatelské prostředí. Vyjednané smluvní dědické podmínky, zapracované v dědické smlouvě, mohou mít zejména u podniků s dlouholetou tradicí a obchodní značkou zásadní význam pro další provozování a budoucí směřování rodinného závodu.

Závěr

Dědické instituty se staly velmi žádanými. Tento trend souvisí pravděpodobně s posunem střední třídy obyvatelstva směrem k většímu majetku a vyššímu společenskému uplatnění. Tak, jak se lidé stávají majetnými, roste jejich odpovědnost ke svému movitému i nemovitému majetku, a ještě za svého života plánují pořízení pro případ smrti. Trend např. zvyšujícího se počtu závětí ve společnosti souvisí s výše uvedenými změnami, s nárůstem majetku střední třídy, ke kterým docházelo v České republice se změnou politické situace pozvolně od začátku 90. let minulého století. V důsledku toho roste dle dostupných statistických údajů zájem občanů o různá pořízení pro případ smrti.

Hlavní předností dědické smlouvy je právní jistota pro dědice, kterému jmění po smrti zůstavitele jistě připadne. V praxi je dědická smlouva výhodná hlavně proto, že dědic může ještě před nabytím dědictví modernizovat, rekonstruovat a investovat do nemovitosti, která je předmětem dědictví. V důsledku této skutečnosti má poté tato nemovitost potenciál se „zlepšit“. Obdobně se může smluvní dědic na základě této právní jistoty ještě před nabytím dědictví začít zajímat o fungování „rodinného podniku“, v němž smluvnímu dědici v případě smrti zůstavitele připadne obchodní podíl či rovnou celý podnik.

Zůstavitel má v současné době možnost zvolit vhodnou formu dědění, může si ještě za svého života stanovit a oboustranně vyjednat podmínky, přijatelné pro zůstavitele i dědice zároveň. Podmínky uvedené v dědické smlouvě se mohou týkat správy majetku dědicem, jeho investování času, energie či financí do dědictví ještě za života zůstavitele. Dědická smlouva je pak praktickým pořízením pro případ smrti, který umožňuje zůstaviteli, aby ještě za svého života jednal se smluvním dědicem o tom, v jaké formě a v jakém rozsahu mu přenechá svou pozůstalost.

V praxi je možné dědickou smlouvu využít v mnoha situacích, kdy se jeví být vhodnější volbou než ostatní pořízení pro případ smrti. Dědická smlouva se jeví být efektivním řešením zejména při řešení aktuální otázky nástupnictví v „rodinných podnicích“. Právě v této době dochází v České republice k četnému předávání společností otců zakladatelů dalším generacím. V těchto „rodinných podnicích“ je velmi důležité zachovat kontinuitu rodinné tradice a zajistit efektivní předání společnosti.

Návrat dědické smlouvy do českého dědického práva, dle názoru autorky této diplomové práce rozšířil možnosti výběru zůstavitele, jaký způsob pořízení pro případ smrti na základě konkrétní situace zvolit, aby zůstavitel mohl do svého rozhodnutí co nejlépe promítnout svou vůli. Autorka této diplomové práce se domnívá, že se dědické smlouvě, pravděpodobně vzhledem k jejímu znovuzavedení v našem dědickém právu, ještě nedostalo takového uplatnění, jako jiným historicky ověřeným dědickým titulům a je otázkou času, kdy se tento trend změni a dědická smlouva se stane v praxi více využívaným dědickým institutem.

Seznam literatury

Advokátní deník [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2021 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/02/02/v-roce-2020-bylo-v-cesku-sepsano-23-896-zaveti-takrka-o-200-vice-nez-predloni/>

AllBusiness.com [online]. Copyright © 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.allbusiness.com/7-billionaires-who-inherited-their-businesses-101911-1.html>

BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2., přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0545-5.

BusinessInfo.cz [online]. Praha: CzechTrade, 2020 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/nastroje/vyhledavac-rodinnych-firem/>

Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2015 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/27285583/320193-14q4a.pdf/23b754fc-678c-405c-9648-f984717339ac?version=1.0>

DADUOVÁ Martina a Ondřej HORÁK. Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace. *Ad Notam časopis českého notářství*. 2016, **22**(1), 8-12.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

EuroZprávy.cz [online]. Praha: INCORP, a. s., 2020 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/ekonomika/ceska-republika/jan-petrof-je-pokracovatelem-slavne-rodinne-tradice.cdff9749/>

Evropský portál e-Justice [online]. Evropská komise, 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/166/CS/succession>

Family Business Index.com [online]. The Center for Family Business at the University of St.Gallen, Switzerland in cooperation with EY, 2021 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://familybusinessindex.com/>

Forbes [online]. Copyright © 2021 MediaRey, SE 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://forbes.cz/zebricky/2021/petrof/>

Forbes [online]. Copyright © 2021 MediaRey, SE 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://forbes.cz/zebricky/2021/petr-hobza-snack/>

HAJN Petr. Dědická smlouva jako soulad dvou vůlí. *Ad Notam časopis českého notářství*. 2019, 25(4), 52.

Hobža - Ty nejlepší příchuti pravých brambůrků z Moravy [online]. Copyright © 2018 Petr Hobža [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.hobza.cz/>

CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

Insider [online]. Copyright © 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/mars-inc-family-fortune-net-worth-lifestyle-snickers-twix-2019-3>

KLIMEŠ DAVID. Česko hledá inspiraci v Německu. Rodinné firmy dostanou zelenou. *Ekonom.cz* [online]. 2019 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-66456090-cesko-hleda-inspiraci-v-nemecku-rodinne-firmy-dostanou-zelenou>

KOVÁŘOVÁ Lucie. Kdy a jak pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou? *Ad Notam časopis českého notářství*. 2020, 26(2), 19-22.

Mars [online]. Mars, Incorporated and its Affiliates, 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.mars.com/about>

LAVIČKA VÁCLAV. Dědicové Dr. Oetkera se dohodli na rozporcování firmy. Zanikne tak jeden z největších rodinných podniků v Evropě. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, a. s., 2021 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66955000-dedicove-dr-oetkera-se-dohodli-na-rozporcovani-firmy-zanikne-tak-jeden-z-nejvetsich-rodinnych-podniku-v-evrope>

LÉKO KRISTIÁN. Na dědické smlouvy si zatím lidé příliš nezvykli. *Česká pozice: Informace pro svobodné lidi* [online]. 2017 [2021-12-02]. Dostupné z:

https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/na-dedicke-smlouvy-si-zatim-lide-prilis-nezvykli.A170509_170733_pozice-tema_lube

NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb. Český Těšín: Poradce, 2012. ISBN 978-80-7365-336-1.*

NGUYEN THUONG LY. Rodinné firmy získaly definici, mohou tak dosáhnout na podporu. *E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události [online]. 2019 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/rodinne-firmy-ziskaly-definici-mohou-tak-dosahnout-na-podporu-1358831>*

Nkcr.cz [online]. Notářská komora České republiky, 2017 [2021-12-02]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_330-dedicke-pravo-zakonna-posloupnost-dedicu

Novinky.cz [online]. Praha: Seznam.cz a. s., 2021 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/notari-maji-zne-cesi-sepisuji-rekordni-pocty-zaveti-40366290>

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0432-1.*

Nový občanský zákoník [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2015 [2021-12-20]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/rodinny-zavod>

Oetker Group [online]. © Dr. August Oetker Nahrungsmittel KG., 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.oetker-group.com/en/home>

Petrof | PETROF, spol. s r.o. [online]. Copyright © 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.petrof.cz/>

POBUCKÝ MICHAL. Dědické právo v českých zemích do 16. století. *Epravo.cz – Váš průvodce právem [online]. 2010 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dedicke-pravo-v-ceskych-zemich-do-16-stoleti-66767.html>*

REICHL JIŘÍ. Domácí rodinné firmy málo myslí na předání nástupnictví, to může vyvolat problémy. *Ekonomický deník: informace pro informované* [online]. 2019 [2021-12-02]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/domaci-rodinne-firmy-malo-mysli-predani-nastupnictvi-muze-vyvolat-problemy/>

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

Veřejný rejstřík a Sbírka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Výroční zpráva společnosti PETROF, spol. s r.o. za rok 2020 [online]. Copyright © Ministerstvo spravedlnosti České republiky [2021-12-20]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=135010>

Veřejný rejstřík a Sbírka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Výroční zpráva společnosti Petr Hobža Snack a. s. za rok 2020 [online]. Copyright © Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [2021-12-20]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=67638326&subjektId=990561&spis=1095798>

Zákony II/2020: sborník úplných znění zákonů občanského, správního a trestního práva a souvisejících předpisů k 1.1.2020., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (č. 90/2012 Sb.), Český Těšín: Poradce, 2020. ISSN 1802-8330.

Zákon č. 292/2013 Sb. Zákon o zvláštních řízeních soudních. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s. r. o. 2010 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

Zákon č. 509/1991 Sb. Zákon, kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s. r. o. 2010 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-509>

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obr. 1 Průměrný roční počet pořízeních pro případ smrti před a po přijetí NOZ.....	38
Obr. 2 Vývoj sepsaných dědických smluv od roku 2014	40

Seznam tabulek

Tab. 1 Rozdíl mezi počtem sepsaných dědických smluv a notářsky sepsaných závětí za rok 2016	38
Tab. 2 Rozdíl mezi počtem sepsaných dědických smluv a notářsky sepsaných závětí za jednotlivá období	4
Tab. 3 Žebříček Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 Petrof.....	50
Tab. 4 Žebříček Forbes 160 největších rodinných firem česka 2021 Petr Hobža Snack a. s.....	52
Tab. 5 Globální žebříček Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021 Mars, Incorporated	54
Tab. 6 Globální žebříček Family Business Index 500 největších rodinných podniků 2021 Dr. August Oetker KG.....	56

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Michaela Fejfarová		
STUDIJNÍ PROGRAM/OBOR/SPECIALIZACE	Specializace Mezinárodní podnikání a právo		
NÁZEV PRÁCE	Dědická smlouva		
VEDOUCÍ PRÁCE	JUDr. Petr Frischmann, LL.M., Ph.D.		
KATEDRA	KEP - Katedra ekonomie a práva	ROK ODEVZDÁNÍ	2022
POČET STRAN	73		
POČET OBRÁZKŮ	2		
POČET TABULEK	6		
POČET PŘÍLOH	0		
STRUČNÝ POPIS	<p>Tématem této diplomové práce je institut dědického práva, jež představuje dědická smlouva v souvislosti s problematikou rodinného podnikání a dědění obchodních podílů. Diplomová práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. Cílem této diplomové práce je zhodnocení praktické využitelnosti dědické smlouvy. Diplomová práce se dále zabývá vývojem regulace dědění touto formou, zkoumá efektivitu dědické smlouvy v praxi a identifikuje přednosti a rizika tohoto pořízení pro případ smrti. V závěru práce jsou poskytnuta praktická doporučení pro využití dědické smlouvy v praxi. Dědická smlouva se v praxi dle statistických dat stále ještě téměř nevyužívá, ačkoliv může být velmi efektivním řešením v podnikatelské praxi.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	Dědická smlouva, dědické právo, dědictví, rodinné podnikání, dědění obchodních podílů		

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Michaela Fejfarová		
FIELD	Specialization International Business and Law		
THESIS TITLE	Contract of inheritance		
SUPERVISOR	JUDr. Petr Frischmann, LL.M., Ph.D.		
DEPARTMENT	KEP - Department of Law and Economics	YEAR	2022
NUMBER OF PAGES			
	73		
NUMBER OF PICTURES			
	2		
NUMBER OF TABLES			
	6		
NUMBER OF APPENDICES			
	0		
SUMMARY	<p>The topic of this diploma thesis is the institute of inheritance law, which is a contract of inheritance in connection with the issue of family business and inheritance of business shares. The diploma thesis is divided into five main chapters. The aim of this diploma thesis is to evaluate the practical usability of the contract of inheritance. The diploma thesis also deals with the development of inheritance regulation in this form, examines the effectiveness of the contract of inheritance in practice and identifies the advantages and risks of this acquisition in the event of death. At the end of the work are provided practical recommendations for used inheritance contracts in practice. According to statistical data, inheritance contracts are still hardly used in practice, although they can be a very effective solution in business practice.</p>		
KEY WORDS	<p>Inheritance contract, inheritance law, inheritance, family business, inheritance of business shares</p>		